

HABARI

INFORMATION OM TANZANIA

52 årg

Nr 2/2020

Ur innehållet: UDs Tanzania-rapport, Ihushi, Mkapas memoarer, Kibaha revisited.

TIDNINGEN HABARI

utges av
SVENSKTANZANISKA
FÖRENINGEN
SVETAN

REDAKTION **epost: habari@svetan.org**
Lars Asker, redaktör tel 08-38 48 55, mobil 0705 85 23 10
lars.asker133@gmail.com
Eva Löfgren tel 08-36 48 88, mobil 0702 11 98 68
eva@diversity.se
Sten Löfgren tel 08-36 48 88, mobil 0708 90 59 59
sten@svetan.org

PRISUPPGIFTER 2020

SVETAN-medlemskap inkl HABARI	300 kr
Medlemskap exkl HABARI	100 kr
Familjemedlem exkl HABARI	50 kr
Ungdomsmedlemskap	150 kr
Prenumeration HABARI	250 kr
Enstaka HABARI	50 kr

(Äldre nummer pris efter överenskommelse)
Betala in korrekt belopp på SVETANs plusgiro 35 95 501
– ange på talongen vad som önskas.
Betalning med mobil via Swish: 1230-269-787

ÄMNESOMRÅDEN i tidigare HABARI

4/09 Klimat och energi	1/15 Nätverksmössa
1/10 Musik	2/15 Zanzibar
2/10 Kibaha Education Center	3/15 Forskningsamarbete
3/10 Hälsa	4/15 Valet
4/10 Litteratur	1/16 Valanalys
1/11 Ungdom, Karagwe, ELCT mm	2/16 Ungdomar och framtiden
2/11 Hållbar utveckling	3/16 Partnerskap för lokal demokrati
3/11 MV Liemba, forskarnätverk mm	4/16 Blandat
4/11 Flora och Fauna	1/17 Volontärbete
1/12 Självständigheten 50 år	2/17 Swahili
2/12 Joha trust & Mama Barbro mm	3/17 Rättsväsende
3/12 Mänskliga rättigheter	4/17 Turism
4/12 Företagsamhet	1/18 Sexuell och reproduktiv hälsa
1/13 Kvinnliga förebilder	2/18 Handkapp, hälsa mm
2/13 John Kilaka, Karagwe 30 år mm	3/18 Svetans 50 årsjubileum
3/13 SWAHILI	4/18 Religion
4/13 Tanzaniaadag, energi, skolfilm	1/19 Tanzaling, Sten Rylanders tal
1/14 Barn	2/19 Portar
2/14 Konst och litteratur	3/19 Konst och kultur
3/14 NAOT, cykelsafari, swahilidag	4/19 Kibaha 50 år
4/14 Jordbruk och industri	1/20 Nordiska skolan, Spacerpad

Kopior på enstaka HABARI-artiklar kan beställas från redaktionen. Eftertryck eller utdrag ur artiklar får endast ske med författarens tillstånd. Citera oss gärna, men ange källan!

Omslagsbilden visar försäljning av vedsnåla spisar i byn Ihushi, ett av projekten som stöds av Vänföreningen Ihushi. Foto: www.ihushi.org

Flyeralarm AB, Stockholm 2020, ISSN 0345437
Tryckt på miljövänligt papper

sid 2 - Habari 2/2020

SVETAN

www.svetan.org
www.facebook.com/

c/o Harriet Rehn
Edeby Ängsväg 23
741 91 KNIVSTA

***

STYRELSE
styrelsen@svetan.org

Rehema Prick, ordförande
rehema.prick@telia.com

Linus Dunkers, sekreterare
linus@dunkers.nu

Martha Andersson, kassör
marthakente@yahoo.com

**Jeanette Olsson, ledamot/
Tumaini**
msjeanetteolsson@hotmail.com

Emma Kreü, ledamot
emmakreu@gmail.com

Harriet Rehn, suppleant
harriet_rehn@yahoo.se

Helena Honkanen, ledamot
helena.gbg@hotmail.com

Prosper Kaberwa, ledamot
pkaberwa@yahoo.co.uk

LOKALREPRESENTANTER

Erland Hillby
Herrhagsv 190, 752 67 Uppsala
tel 076 820 70 59

Gunilla Lundahl
Föreningen Tandala
Killevägen 8A, 247 71 Genarp
tel 076 866 60 39

Rehema Prick
Åtorps Björkv 7, 443 31 Lerum
tel 070 732 20 21

Ta gärna kontakt med en lokalrepresentant om du t.ex. vill veta mer om Tanzania, undrar över hur det är att arbeta där eller vill få tag i någon som kan komma och prata om Tanzania. Vill du bli lokalrepresentant ta kontakt med ordföranden!

***

STÖDPROJEKT Tumaini Children's Center

Kontaktperson Helena Stigsson
<http://futurewithhope.se/tumaini/>
Bankgiro 552-8161

***

Tanzanias ambassad

Tel 08732 24 30 /31
Näsby Allé 6, 183 55 TÄBY
epost: mailbox@tanemb.se
www.tanemb.se

ORDFÖRANDEN

Lördagen den 25 april kl.16 höll SVETAN årsmöte, digitalt, eftersom vi följer Folkhälsomyndighetens föreskrifter om minimering av risken för Covid-19 smitta. Där valdes jag, Rehema Prick, till ordförande, vilket jag gläds över och känner mig stolt för förtroendet. Jag har varit medlem i SVETAN sedan år 1979. På årsmötet blev det enbart årsmötesförhandlingar och jag hoppas att vi i höst ska kunna ordna ett fysiskt medlemsmöte med trevligt program. Har du tankar om vad SVETAN skall satsa på under året? Hör av dig!

Harriet har under de två senaste åren varit ordförande. Jag vill tacka Harriet för den tiden. Hon har hon valt att träda ur ordförandeposten men blir kvar i styrelsen.

Tumaini Children's Center är ett viktigt samarbetsprojekt för SVETAN, vi kommer att fortsätta samarbetet. Projektet har följt flera hundra barn och ungdomar som fått stöd för att lämna ett liv på gatan och att återvända till lokalsamhället, börja i skolan och att leva ett liv som andra ungdomar. Nuvarande projekt löper till mars år 2022. Det är glädjande att se hur projektet har lyckats hitta sätt att öka sina inkomster genom försäljning av egenproducerat och genom medel från andra givare.

Jag är född år 1956 i Tanzania men bor i Sverige sedan slutet på 70-talet. Jag bor i Lerum, tillsammans med min man Lennart, vi har varit gifta i 40 år. Vi har tillsammans två barn, som har flyttat hemifrån. Till yrket är jag sjuksköterska och leg. psykoterapeut.

Rehema Prick

Mest ris i UD:s senaste rapport om utvecklingen i Tanzania

Här följer en sammanfattning av rapporten om demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer i Tanzania från det svenska utrikesdepartementet, publicerad 18 december 2019.

Tanzania har ett konstitutionellt skydd för de mänskliga rättigheterna och tillämpar ett flerpartisystem. Situationen för de mänskliga rättigheterna är emellertid svår överlag vad gäller såväl de medborgerliga och politiska rättigheterna som de ekonomiska och sociala rättigheterna.

Lagstiftningen

De senaste årens ökade tillämpning av befintlig äldre lagstiftning som begränsar de mänskliga rättigheterna, samt antagandet av ny lagstiftning, har haft en negativ inverkan på MR-situationen.

En del av den lagstiftning som nyligen har antagits begränsar det civila samhällets och medias utrymme. Lagarna förhindrar och kriminaliserar akademisk frihet, fri publicering av nyheter och opinionsbildning. Trakasserier, arresteringar, kränkningar, avstängningar, husarrester, våld och hot utgör vardag för bland annat journalister, aktivister och oppositionella politiker. Medieföretag stängs ned, stäms för förtal, och fräntas finansiering om de ej rapporterar regeringsvänligt.

Ekonomisk och social utveckling

Den relativa andelen av befolkningen som lever i inkomstfattigdom minskade kraftigt 2007–2012 vilket innebär att de ekonomiska och sociala rättigheterna stärkts för en betydande del av befolkningen. Minskad mödra- och barnadödlighet, minskade hivrelaterade dödsfall samt en förbättrad tillgång till skola utgör några av förbättring-

arna. På grund av befolkningsökningen förblir dock det absoluta antalet inkomstfattiga konstant och under 2012–2018 sågs därtill en tydlig avmattning av fattigdomsminskningen.

Presidentmakten och rättssystemet

Presidentämbetet är starkt och statschefen ges befogenhet att utnämna nyckelpositioner i statsförvaltning, rättssystemet och vissa kommissioner, vilket påverkar graden av oberoende hos dessa. Strafffrihet är vanlig och tilltagande. Respekten för rättsstatens principer bedöms sedan förra valet år 2015 ha försvagats.

Politisk opposition

Det råder ett klimat av nolltolerans mot regimkritiker. Politisk pluralism och deltagande hindras i hög grad bland annat genom införandet av ny lagstiftning som begränsar oppositionens möjlighet att verka. Oppositionen utsätts regelbundet för trakasserier, brottsmålsåtal och våld. Mordförsök och mord på oppositionspolitiker förekommer.

Minskad korruption

Tanzania uppvisar en viss förbättring vad gäller korruption, ett av få områden som gjort framsteg vad gäller den demokratiska samhällsstyrningen.

Diskriminering

Könsdiskriminering är förbjudet enligt lag. Men en patriarkal kvinnoyn, föråldrade la-

gar samt brist på resurser och politisk vilja innebär att kvinnors rättigheter respekteras i en lägre grad än mäns. Könsbaserat våld i olika former utgör ett allvarligt problem. Antalet rapporterade fall av våld, främst sexuellt våld, mot barn har ökat alarmerrande. En av tre flickor är gifta före 18 års ålder. Gravida flickor utestängs från skolgång, även efter förlossning. Könsstympning är fortsatt ett problem men förekomsten har minskat sedan det förbjöds i lag för 20 år sedan.

Hbtq-personer diskrimineras, tvingas dölja sin läggning och kan inte registrera sina intresseorganisationer. Arresteringar och tortyr av homosexuella förekommer.

Albinos är inte diskriminerade, men tron på häxkraft utsätter personer med albinism för övergrepp såsom mord och amputeringar av kroppsdelar för illegal handel.

Red.

Anm: UD:s kritiska inställning till mycket i Tanzanias senaste politiska utveckling avspeglas i den nyligen beslutade minskningen av biståndet från Sverige till Tanzania.

Minskningen av biståndet från 800 till 600 miljoner per år annonserades av biståndsminister Peter Eriksson den 1 februari i år.

Flyg till Afrika?

Specialpriser om du flyger i biståndssyfte!

Drömsafari!

Välj Tanzaniaexperten Anderson's African Adventures
andersons.se

Afrika 0140-37 50 10
africa@tranas-resebyra.se
tranas-resebyra.se

Tranås Resebyrå – trygghet och kvalitet sedan 1979

Stöd till byn Ihushi

Vänföreningen Ihushis samarbete med byn Ihushi öster om Victoriasjön löper på. Här en kortad och redigerad version av föreningens Nyhetsblad nr 64 från januari, plus det allra senaste. Föreningens ordförande Inger Wibergh skriver nyhetsblad några gånger om året sedan starten för 20 år sedan.

De senaste åren har vädrets makter varit besvärliga för människor i Afrika söder om Sahara. Under första halvåret 2019 var det torka i stora delar av Östafrika. Under hösten blev det tvärtom: I november-december har det regnat kraftigt och det har lett till översvämningar, raserade vägar och byggnader, m m. 280 personer har rapporterats döda i översvämningarna som framför allt drabbat Kenya, men också norra Tanzania, Etiopien och Somalia. I södra Afrika har andra halvåret 2019 i stället bjudit på svår torka, den svåraste på flera decennier. FN rapporterar att mer än 11 miljoner människor riskerar svält p g a torkan. Svenska medier har inte sagt så mycket om det, det enda som nämnts har varit att de normala så mäktiga Victoriafallen är närmast torrlagda.

För människor i Afrika är det här en pågående katastrof, eftersom jordbruket fortfarande är den viktigaste näringen för en majoritet av befolkningen. Samtidigt skulle ju ingen behöva bli överraskad, eftersom klimatforskarna länge har varnat för att olika slags extremväder kommer

att bli vanligare och kommer att drabba länderna vid ekvatorn hårdast.

Hur har det här påverkat våra vänner i byn Ihushi? Som på många andra platser i Östafrika uteblev regnen helt i februari-april i fjol och alla odlingar torkade bort. I höst såg däremot vädret bra ut inför det som traditionellt kallas ”de korta regnen” och alla började optimistiskt förbereda sina åkrar. Men i november övergick regnen i skyfall med översvämningar och förstörda odlingar som följd. Ihushi tillhör inte de områden som är värst drabbade i Östafrika, men det är allvarligt nog.

Framgångar och utmaningar

Under de 20 år som vi har samarbetat med Ihushi Development Centre (IDC) är det ingen tvekan om att byborna har fått det bättre. IDC:s verksamhet – och samarbetet med oss i Vänföreningen Ihushi – har betytt mycket för de här förbättringarna, t.ex. hade IDC en avgörande roll i ansträngningarna att begränsa spridningen av hiv/aids i byn. Vi ser också påtagliga resultat vad gäller kvinnors rättigheter,

yrkesutbildning för ungdomar, vattenförsörjning m m. Samtidigt är det tveklöst så att dagens situation i Ihushi rymmer svåra utmaningar, där de pågående klimatförändringarna tillhör de allvarligaste. IDC är bybornas viktigaste utvecklingsresurs och därför är vårt fortsatta stöd till IDC av stor betydelse. Historien om ”skoltaket som blåste bort” är ett exempel.

Skoltaket som blåste bort

Ett helt plåttak ligger på marken, illa tilltufsats. Det hände 26 oktober då det stormade på Victoriasjön, och en extra kraftig vindstöt tog med sig taket. Det var på kvällen och eleverna var hemma, tursamt nog, och ingen skadades.

Byggnaden var en av flera vid den kommunala Kisabo-skolan och innehöll två klassrum för tillsammans 140 elever. Eleverna behöver sina klassrum, men hur få fram pengar för att reparera taket? Det borde ju täckas av den statliga skolbudgeten, men det skulle inte vara möjligt förrän hösten 2020. På ett möte med skolledning, lärare och föräldrar bestämde man därför att starta en insamling i byn och att be IDC om hjälp att genomföra själva reparationen, med hjälp av yrkeslärarna och tidigare snickarelever. Vi i Vänföreningen startade samtidigt en insamling till takreparationen på vår Facebook-sida.

Insamlingen blev en framgång, både i Tanzania och i Sverige. Och taket kom på plats snabbt, redan två veckor efter stormen. Ett stort och varmt tack till alla som gjorde det möjligt!

”Marknadsforum” en succé

IDC:s kvinnogrupper träffades för att diskutera vad de kunde göra gemensamt för att minska effekterna av den förlorade skörden. De konstaterade att ”nu när det är meningslöst att arbeta på risfälten, får vi ta tag i andra saker som kan ge inkomster till hushållet”. En av de saker man satsade på var att arrangera erfarenhetsutbyten och utbildningar på olika teman som t ex tillverkning av flytande tvål, batiktyger, vedsnåla spisar och korgflätning. Dessutom ordnade man ett tre dagars Marknadsforum på IDC:s center, dit man också bjöd in andra grupper i angränsande byar att medverka. Syftet var att man skulle bjuda ut de saker man tillverkat till försäljning, men också informera om sitt samarbete och berätta om gruppernas betydelse för att stärka självförtroende och medvetenhet om kvinnors rättigheter.

Försäljning av vedsnåla spisar

Marknadsforum blev en succé, mer än 250 besökare kom till centret och gruppen fick sälja nästan allt man förberett. Text var kvinnornas traditionella korgar mycket efterfrågade. Sedan juni 2019 är det nämligen förbjudet med plastpåsar i Tanzania.

Lika viktigt som försäljningen var de många spännande och inspirerande samtal som fördes mellan gruppmedlemmar och besökare. Flera inflytelserika politiker och statstjänstemän kom förbi och höll uppskattande tal till kvinnorna och IDC. Bli utlovade parlamentsledamoten från Magu District (det område som Ihushi tillhör) ett ekonomiskt bidrag till kvinnogrupperna som stöd för att ordna fler aktiviteter av det här slaget. Det kommer det också att bli.

Batiktyger till försäljning

En av kvinnogrupperna har hållit på med batik sedan 2005 och gruppmedlemmarna har nu skaffat sig mycket erfarenhet och blivit allt skickligare, både med själva hantverket och med det konstnärliga uttrycket. Men batikfärger är dyra och de färdiga tygerna har varit svåra att sälja i bymiljön. På Marknadsforum fick de ändå sälja alla sina tyger och fick kontakter som de tror kommer att hjälpa dem att marknadsföra tygerna i fortsättningen.

Vi i Vänföreningen har stöttat den här gruppen genom att köpa deras tyger och sälja dem i Sverige. En som hjälpt oss att ta tyger till Sverige, är Margaretha Bäwerholm, som är mångårig medlem i Vänföreningen och som då och då besöker Mwanza. I december kom hon hem med en packe tyger som luftas på bilden, i en björkbacke i Torsåker. Vi bjöd ut tygerna på Facebook och de blev snabbt sålda.

Projekt med alternativa grödor

Sedan september 2019 är man i full gång med ett nytt projekt på Ihushi Development Centre (IDC). Det är ett odlingsprojekt för att introducera grödor som klarar torka bättre än de grödor som är de vanliga i området. Detta mot bakgrund av att väderförhållandena förändrats dramatiskt under senare år. Förut var det en torrperiod ungefär var 10:e år, nu uteblir regnen vartannat eller vart tredje år.

Vi i Vänföreningen Ihushi bad i våras IDC att ta fram ett projektförslag. Emmanuel Buguba diskuterade frågan med kvinnogrupperna och med en jordbruksrådgivare och tog fram en plan. Projektbudgeten bygger på att mycket av arbetet genomförs utan betalning, men att vissa kostnader finansieras genom oss i Vänföreningen. Vi kan göra det tack vare en donation från en av våra medlemmar, Ewa Kohlström.

Odlingsprojektet är egentligen ett utbildningsprojekt och är organiserat som en "shamba darasa", som betyder "klassrum på åkern". De 20 deltagarna består dels av medlemmar i en odlingsgrupp med unga män, dels engagerade odlare från IDC:s kvinnogrupper.

Man ska pröva alternativa grödor som är mindre beroende av regn än de traditionella, nya sorter av mungbönor, kassava och sötpotatis. IDC har fått utsädet från en forskningsstation och det är första gången de här sorterna prövas i Ihushi. Man startade med ett tvådagarsseminarium i september, och sedan ska deltagarna träffas regelbundet för att sköta odlingarna tillsammans. Två jordbruksrådgivare med erfarenhet av de här alternativa grödorna har engagerats för att följa upp det som behöver göras, diskutera problem och åtgärder.

Det började regna i oktober och då hyrde man först en traktor för att plöja och sedan harvade man med oxar. Då blandade man också ner det mesta av den gödsel man transporterat hit. Sedan var det dags att plantera och man började med mungbönor. (Mungbönor finns också i Sverige, det som kallas böngroddar i handeln är ofta en mungböna.)

Bönorna grodde fint och efter några veckor var fältet fyllt av små gröna plantor. Då hade det kommit lagom med regn och alla var optimistiska. Men sedan började det regna mycket kraftigt under december och in i januari. Odlingarna översvämmades! Åtminstone tre fjärdedelar av mungbönorna har klarat sig bra, men en fjärdedel ser ut att ha dött i blötan.

Regnandet har gjort att man ännu inte tagit tag i de två andra grödorna i projektet, alltså kassava och sötpotatis. Men nu är väderutsikterna lovande, och man hop-

Försäljning av egentillverkade shoppingkorgar och batiktyger.

pas börja i slutet av januari. Emmanuel Buguba: "Vi som är jordbrukare här i Tanzania vet att vädret hela tiden kan ställa till problem. Men vi vet också att det inte får hindra oss. Varje gång det blir problem, får vi tänka om och söka oss fram en ny väg. Det är vårt enda sätt att se till att familjen får mat."

Marietha Bulegi arbetade i projektet i 20 år

Vi minns dig, kära Marietha

I december drabbades IDC av sorg, då Marietha Bulegi avled efter en kort tids sjukdom. Alla som någon gång har besökt IDC-centret, minns Marietha. Hon var en trotjänare som varit med i arbetet sedan starten för 20 år sedan. Till vardags lagade hon ensam lunch till förskolebarn, yrkesskolelever och IDC-anställda, alltså ett 70-tal portioner varje dag. När det var något extra som t ex besök från Vänföreningen, seminarier med kvinnogrupperna eller kurser för förskollärare tog hon in extrahjälp i köket men ansvaret var alltid hennes. Ett ansvar hon tog på ett imponerande sätt – alltid god mat och låga kostnader!

Tack för gåvor

Under 2019 har vi i Vänföreningen Ihushi kunnat förmedla 106.400:- till Ihushi Development Centre. Pengarna har använts till lönebidrag till förskolan och yrkesutbildning (56.000:-), till förberedelserna för Marknadsforum (5.000:-), till odlings- och utbildningsprojektet om alternativa grödor (18.000:-), till luncher för förskolebarn och yrkesskolelever (4.000:-), till särskilda aktiviteter på förskolan (3.000:-) och till reparation av skoltaket som blåste bort (20.400:-).

Det här stödet har blivit möjligt tack vare gåvor från medlemmar och sympatisörer. Ett stort och varmt TACK till alla som har bidragit.

Planering för 2020

Stora delar av sin verksamhet klarar IDC utan externt ekonomiskt stöd, tack vare egna intäkter eller att kostnaderna täcks av dem som deltar i respektive aktivitet. Det gäller t ex det löpande samarbetet med kvinno- och ungdomsgrupper. Samma sak med hiv/aids-programmet som i huvudsak sköts på frivillig/ovälönad grund av enga-

gerade bybor. Körkursutbildningen är en annan sådan verksamhet som fungerar bra och som dessutom ger ett mindre överskott att användas i IDC:s övriga verksamhet. Men inför det kommande året har vi kommit överens med IDC:s ledning att ge stöd på tre områden.

- Lönebidrag till förskollärare och yrkeslärare.

- Fortsatt stöd till det påbörjade utbildnings- och odlingsprojektet om alternativa grödor. I och med de kraftiga regn som varit, tillkommer en del kostnader jämfört med den projektbudget vi kommit överens om.

- Stöd till det förskolenätverk (med 15 kommunala förskolor) som IDC samordnar. Under 2019 räckte våra pengar inte till den fortbildningsvecka som var planerad. Förhoppningsvis ska det bli möjligt i år.

Uppdatering i april 2020

När nyhetsbladet skrevs i januari var det osäkert hur IDC skulle kunna gå vidare med odlingsprojektet eftersom väderförhållandena var besvärliga. Men nu har man kunnat fortsätta, försenat men enligt plan även om Covid-19 också innebär påfrestningar. Odlingsprojektet är egentligen ett utbildningsprojekt och är organiserat som en "shamba darasa", "klassrum på åkern". De 20 deltagarna träffas regelbundet för att sköta odlingarna tillsammans, steg för steg. Två jordbruksrådgivare leder arbetet, ger råd och undervisar.

Tre grödor har valts ut för projektet – mungbönor, kassava och sötpotatis. De är alla vanliga i området, men har på senare år fungerat sämre, både på g och de återkommande perioderna av torka och av sjukdomar. Nu finns nya sorter som tagit fram på olika forskningsstationer och som ska prövas i projektet.

Man fick mindre mängd mungbönor än planerat, men kvaliteten var fin. Skörden har fördelats mellan deltagarna för att användas som utsädesbönor till hösten.

Februari-maj är den period som brukar kallas för "de långa regnen" i Ihushi med omnejd. Hittills i år ser det ut att stämma – det har regnat ganska mycket, men inte för mycket – och i odlingsprojektet har man gått vidare med kassava och sötpotatis

Kassavans rotknölar är ett av jordens viktigaste baslivsmedel. I Ihushi har kassava funnits på varje gård och varit en viktig gröda som komplement till ris och majs. Men i början av 2000-talet spreds ett virus som dödade kassavan i stora delar av Östafrika. Det har dröjt många år innan man lyckades forska fram en ny sorts kassava, som är resistent mot viruset. Nu finns en sådan resistent kassavasort tillgänglig och har börjat spridas från forskningsstationerna. Det är den kassavan som nu prövas i odlingsprojektet.

Kassava är en buske som är lätt att odla. Man tar en bit av stammen, och stoppar ner den i lämplig jord. Efter två veckor har den utvecklat rottrådar och gröna blad,

Om allt går väl, kommer kassavaplantorna till sommaren ha växt till sig till buskar. Då planerar man att dels skörda rotknölar och dels ta bitar av stammarna så att deltagarna ska kunna plantera sin egen kassava på egen mark.

Sötpotatis planterade man i februari. Den har nu grott fint och rotknölar har börjat utvecklas. I maj räknar man med att skörda sötpotatisen och det ser ut att kunna bli en fin skörd.

Text: Inger Wibergh

Foto: www.ihushi.org

Facebook: Vänföreningen Ihushi

Plantering av kassava

Vi kan lära av Tanzania

Svenskar ser ofta sig själva som föregångare när det gäller hållbar utveckling. Under jullovet var jag i Tanzania för att besöka mitt första hemland. Visst kan Tanzania inspireras av Sverige, men Sverige tycks också ha en del att lära av Tanzania.

I Sverige frågar expediten försynt om jag vill betala för en plastpåse. I Tanzania blir jag redan innan jag släpps in i landet informerad om att det är straffbart att föra in plastpåsar. På plats i den största staden Dar es Salaam aviseras det på jättelika annonstavlor att plastpåsar är förbjudna. Eftersom jag råkat använda två små plastpåsar i packningen frågar jag senare vad straffet är, det är enligt uppgift ett bötesbelopp som kan motsvara en månadslön för en tanzanier. (Jag klarade mig, påsarna är nu tillbaka i Sverige.)

Textilpåsar

På den myllrande marknaden Kariakoo kan man köpa allt från små torkade miniräkor till mobilskal och traditionella tyger. Påsar erbjuds gratis, de är av ett tunt, pappersliknande tyg. Något textilföretag måste ha gjort en bra affär, för alla butiker i landet tycks använda samma slags påsar, de finns i flera olika storlekar med varsin färg.

Den konventionella förpackningsindustrin är nog däremot besviken över utvecklingen, för med den hårda plastpolitik som presidenten John Magufuli infört sägs det att även förpackningarna av plast ska begränsas framöver, från en redan låg nivå. Det mesta säljs redan i lösvikt: frukter, grönsaker, kött, fisk och mycket annat ligger förpackningslöst i prydliga högar och stoppas ofta ned med eller utan tidningspapper i en korg som kunden har med sig,

Textilpåse i stället för plastpåse - numera ett måste i Tanzania

vävd av förnybart naturmaterial som agave eller palmlblad. Tanzania har chansen att redan från början hoppa över västvärldens förpackningshysteri.

Plastflaskor

Plastproblemet i Tanzania är lika synligt som på den svenska västkusten, havsstränderna är beströdda med en hel del plastskräp. Det synligaste plastproblemet är vattenflaskorna. Längs de stora vägarna syns högar med hopsamlade plastflaskor. Att ta sig an Tanzanias plastflaskberg bör vara en affärsmöjlighet för plaståtervinningsföretag, av ett sådant slag som under det senaste året etablerats i Sverige. Och varför lanserar inte svenska tillverkare av pappersförpackningar "vattenpaket" som ersättning till vattenflaskor, för att både skapa affärer och lösa ett globalt miljöproblem?

Magufuli o klimatförändringar

Jag var nyfiken på vad folk i Tanzania skulle säga om den nye presidenten, som tillträdde i november 2015. Här i Sverige har det rapporterats att han fört en hård linje mot homosexuella och journalister. I Tanzania kommer det upp spontant från hög och låg att han gått hårt åt korrupta ledare, dragit höga tjänstemän inför rätta för försöksring och inte brytt sig om ifall de får något straff - bara de betalar tillbaka pengarna. För sin kamp mot korruptionen är han till synes mycket populär.

Hur presidenten tänkt sig att hantera klimatförändringarna och åstadkomma minskade utsläpp hörde jag inget om. Men att Tanzania redan är drabbat av ett förändrat klimat är uppenbart. I en tidning läser jag att de häftiga regnen orsakat störtfloder. Bland annat spolades en bil och dess passagerare bort från en bro. Ett traditionellt, klimatsmart hus byggt av lera och kodynga störtade samman och två små barn dog. Regnen kom en månad för sent och var kraftigare än vanligt. Orsaken är en förhöjd temperatur i Indiska oceanen, enligt klimatforskare citerade i brittiska The Guardian.

Indiska oceanen är känd för att vara världens varmaste hav, och nog är det underbart att bada varmbad under månen – men sorgligt att ön Maziwe numera ligger under vatten så att havssköldpaddor inte längre

kan lägga sina ägg där. Havsnivåhöjning tros ligga bakom vid sidan av erosion.

Solceller

Klimatomställningen borde vara fullt genomförbar för Tanzania. Då landet ligger vid ekvatorn vore det naturligt att bygga ut världens numera billigaste energislag, solceller, både för småskaliga lösningar och leverans till elnätet, särskilt om de rika länderna bidrar med klimatpengar. Jag träffar på ett företag som driver projekt med soldrivna vattenpumpar, småskaliga anläggningar som kan minska fattigdomen och motverka det ökande behovet av diesel-drivna elgeneratorer på landsbygden. Men några storskaliga solcellsanläggningar hör jag inte talas om. Kanske beror det på att landet sedan länge har varit rikt begåvat med vattenkraft.

På senare år rinner det dock betydligt mindre vatten i turbinerna till följd av förändrade regnmönster. Jag hör talas om att hoppet numera står till de fossila naturgasreserver som landet har under havsbotten.

Budgetstöd

Jag får berättat att Sverige ger ett betydande budgetstöd till Tanzania. Det är lovligt att låta ett land bestämma själv över sin egen utveckling. Men eftersom jag inte ser några satsningar på solkraft, däremot ett sexfiligt vägbygge, kan jag inte låta bli att undra om det inte vore mer effektivt att använda pengarna till ett riktat stöd till att ställa om energisystemet. Likaväl som ett regelrätt förbud mot saker som ska fasas ut är mer effektivt än krav på information och rapportering.

Pernilla Strid

pernilla.strid@aktuellhallbarhet.se

Artikeln har tidigare publicerats i Aktuell Hållbarhet den 17 januari 2020.

Plastflaskor i Ngorongoro

On the banks of the great Rufiji: Nje ya Selous

On the banks of the great Rufiji, the earth-brown river flows past little isles and sand banks on her way to the Indian Ocean. It's overcast during the December dipole with a light rain but the views from the secluded camp on the Rufiji are to die for.

"I like to do the areas that no one does," states Leina Lemomo showing off the grand space. "And I'm the first African woman to start a mobile camp in Selous."

And she's Kenyan like me which calls for a sisterly hug some 1000 kilometres away from home i.e. Nairobi.

The travel bug hit Lemomo as a nine-year-old brownie on her first camping trip in a forested glade in Nairobi. "I stayed awake looking at the stars something we didn't do at home." Camping became her escape from the brick jungle, criss-crossing Africa to lands as far as Timbuktu to see the Great Mosque of Djenné and living in Malawi for seven years.

Selous

Twenty years ago, while on a two-year stint in Tanzania she met her ex-partner based in Zimbabwe which meant travelling up and down the road between the countries. Lemomo discovered the secluded Selous and southern Tanzania.

"It's unique," she states standing under the canopy that serves as the lounge cum dining area overlooking the river. "I wanted to start in a place that was not crowded with mass tourism. And southern Tanzania is like that whereas the northern circuit with Manyara, Ngorongoro and Serengeti is where everyone goes to."

With her immense knowledge on African travel, Lemomo and her then partner started luxury camping long before 'glamping' came into fashion. She's organized safaris into northern Mozambique, Malawi, Zimbabwe and Zambia because of the easy connectivity. One of her favourite tours is the Tazara train journey from Dar es Salaam to Zambia covering 1,860 kilometres. "It's amazing landscapes you pass through," she tells including chugging past Selous and getting to see it's wildlife for free. "I've actually watched a lion hunt from the train," tells Lemomo.

"Travelling the continent is easier today because we don't need visas to countries like Tanzania or Malawi. Also the roads are better.

Glamping at Nje ya Selous

We're the only family in the exclusive, one group at a time camp.

In the forested grove, butterflies that I've never seen flit on the indigenous plants and scores of golden weavers rent the air. The serenity is suddenly broken when a crocodile leaps out of the opaque water to grab a bird in its jaws. It's an OMG (Oh My God) moment.

"Selous has everything," tells the itinerant traveller cum tour planner amidst the honking of the hippos. When I first came to Selous, there were elephants everywhere."

Then came the poaching era. From the largest herds on the African continent numbering 150,000 there are an estimated 30,000 now. The good news is that populations are increasing with more security in place.

In the secluded camp, the five tented rooms with transparent screens are spacious and cool, and especially designed to show off the great Rufiji that boasts a delta ten times that of the Tana in Kenya.

Nyerere National Park

"You may be the first Kenyans into Nyerere National Park," states Lemomo while we enjoy a leisurely lunch of peanut soup followed by roasted meat and salad and Lemomo's signature ginger and lime dressing.

It's a surprise. A little background about Selous. It morphed from Mohoro Reserve established in 1896 by the Germans into Selous Game Reserve in 1922, named after Frederick Courteney Selous a British explorer cum hunter turned conservationist when he saw massive herds of elephants being hunted. He met his death shot by a German sniper in 1917 during the First World War by the banks of the Rufiji where he is buried.

Measuring 50,000 square kilometres it boasted as the largest wilderness area in Africa with the greatest concentration of elephants, rhinos and lions.

My big dream was to see Stiegler's Gorge where the Rufiji squeezes through the narrow gorge. When the ranger tells me I'll need the President's permission for that, it sinks into me that I've missed my chance. Stiegler's Gorge is what the Eiffel Tower is to Paris or Murchison Falls to the park.

The reserve since 2019 is named after the great African statesman and Tanzania's first president, Nyerere fondly called Mwalimu. Nyerere National Park is about 30,000 square kilometres carved out of the reserve with the rest for the Nyerere Hydro Power project with a small portion left for the reserve. There are environmental concerns over the massive project to boost Tanzania's electric power for industrialisation. It will be Africa's largest dam scheduled to be completed by 2022.

Finally in the park I get to see the Africa's most endangered canine for the first time in the wild. It's the African wild dog. It's a special moment. The park continues to delight boasting massive baobabs with hollow chambers, a lioness on the tree, the elephants in the doum palm forest and the many beautiful lakes that were once part of the Rufiji.

Selous luxury camping at Twende Kusini Camp

Background

Rupi Mangat is a Kenyan freelance travel- and nature-writer, regularly writing for *Daily Nation* and other newspapers and magazines like *Swara* of the EA Wild Life Society. She is also editor of the *Komba* magazine for Wildlife Clubs of Kenya.

Nje ya Selous was first published in Saturday Nation of Kenya. Ruphi describes the road trip there via Amboseli, Marangu, Korogwe to Mtemere Gate and out at Matambwe.

Later followed more articles by her from this safari, among others the disappointment not being allowed to visit Stiegler's Gorge.

For more on *Nje ya Selous*, log on to Twende Kusini Camps www.twendekusinicamps.com

The ten day road trip to Nyerere National Park was via Dar es Salaam entering Mtemere gate and returning via Morogoro after driving through the park to exit at Matambwe. Roads are great but you're mostly driving at 50 km/h. The road side motels are cheap, clean and comfortable.

Although Kenyans don't need a visa to enter Tanzania you have to have your passport stamped at the border and your car log book deposited for collection on return. That's a hassle forcing you to return via the same border.

Flyfoto över Rufiji genom Selous

Stiegler's Gorge

Stieglers Gorge kallas det smala pass där floden Rufiji inom Selous Game Reserve övergår i ett mäktigt vattenfall, 134 m högt. Passet fick sitt namn efter en tysk ingenjör som skulle mäta passet 1901. Han attackerades av en elefant och föll till sin död i ravinen. Naturreservatet uppkallades efter en brittisk upptäcktsresande, jägare och naturvårdare - Frederick Courteney Selous – som dödades 1917 av tyskarna under första världskriget vid Rufijifloden och begravdes där. Selous Game Reserve omfattar 50000 kvadratkilometer.

Före Tanganyikas självständighet 1961 planerade man att utnyttja Stieglers Gorge till att bygga en damm för konstbevattning. Därefter satsade landets nyvalde president Nyerere på att främst utnyttja vattenfallet för elproduktion. Japanska och amerikanska givare finansierade studier som ledde fram till att RUBADA (Rufiji Basin Development Authority) bildades. Under 1970-talet gav NORAD (Norwegian Agency for Development) bistånd till fortsatta studier och konstruktionsritningar. Dessa ledde inte till konkreta aktiviteter på marken. Den potentielle finansören Världsbanken ansåg att elektriciteten från Kidatu, Mtera och Pangani Falls skulle räcka för Tanzanias behov. Dessutom betraktades projektet som tveksamt av naturvårdsskäl. UNESCO utsåg 1982 Selous Game Reserve – i vilket Stieglers Gorge ligger – till ett Världsarv.

Mot bakgrund av den frekventa elbristen och ransoneringarna under 1990 och 2000- talet beslöt Kikwetes regering att åter planera för att bygga

ut Stieglers Gorge. Regeringen sökte engagera privata aktörer från Sydafrika, Kanada och Brasilien att finansiera och bygga dammen. Det var först när president Magufuli 1917 deklarerade att utbyggnad av Stieglers Gorge var högsta prioritet och att regeringen skulle finansiera projektet som saker började hända i praktiken. Efter två omgångar av anbudsförfrågningar undertecknades avtal med två egyptiska företag, Arab Contractors och Elsewedy, att bygga kraftverket. Presidenten har kategoriskt avvisat invändningar från naturvårdsorganisationer och hävdar att avskogning kommer att minska när människor får tillgång till elektricitet. Till kritikerna hör World Wildlife Fund och det tyska parlamentet som uppmanat Tanzania att söka alternativa energikällor.

I samband med den officiella byggstarten 27 juli 2019 förklarade president Magufuli att den norra delen av reservatet härnäst skulle bli Nyerere National Park. Själva dammen och kraftverket heter Nyerere Hydro Power Project och omfattar 2% av det ursprungliga Selous Game Reserve. Bygget beräknas vara klart 2022, kosta 3,9 billioner USD och kommer i elkapacitet, 2155 megawatt, bli det största i Afrika.

Old Africa om Filbert Bayai

I februari nummret av magasinet Old Africa skriver Charles Ouko om medeldistanslöparen Filbert Bayi från Arusha om det världsrekord han slog i Samväldstävlingarna i Christchurch på 1500 m 1974.

Han var då 22 år och ganska okänd och bröt det vanliga mönstret med att ligga lite lågt i början och sedan göra en slutspurt. Det hade han gjort tidigare och blivit inlåst. Nu ledde han från start till mål vilket blev hans stil.

Tvåan Johnny Walker slog också det tidigare världsrekordet. Nio månader senare i Kingston slog Filbert världsrekordet på en mil.

Förväntningarna var stora på Filbert inför olympiaden 1976 i Montreal men den bojkottades av många afrikanska länder. Vid nästa olympiad 1980 i Moskva var han redan på nergång och det blev "bara" silver i stafett. Inför Montreal olympiaden gav Tanzania ut ett frimärke med Filbert.

Old Africa om John Stephenson

I februari nummret av magasinet Old Africa interjuvade redaktören Shel Arensen John "Steve" Stephenson inför sin 100 årsdag i Nairobi. Steve föddes av missionärer i Kambaland.

Han var bl a skolkamrat med Erika Lany som byggde Marangu Hotel med inriktning på Kilimanjarobestigare. Hotellet drivs fortfarande av familjen.

Efter andra världskriget var Steve District Commissioner på flera ställen bl a i Arusha, Karagwe o Lindi.

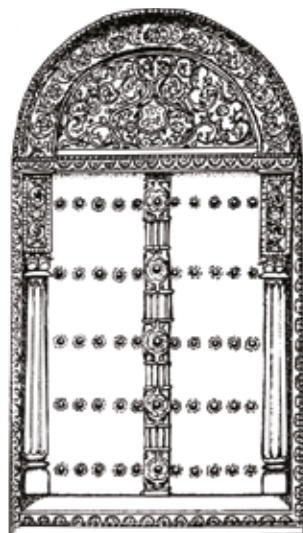
Senare grundade han Nationalparkerna Mikumi, Ruaha, Gombe o Katavi.

Old Africa om en Zanzibardörr

I februari nummret av magasinet Old Africa skriver Nik Bredholt om renoveringen av ett gammalt hus i Zanzibars stenstad och sökandet efter en saknad "Zanzibardörr" beslagtagen av revolutionsregeringen.

Huset är nu ett centrum för att främja fredliga kontakter mellan kulturer och

religioner kallat Upendo (kärlek). Nedan ett exempel på en sen 1800-tals dörr från Zanzibar.

Flickan och kriget

Helena "Hella" Karlsson (tidigare Glowacki) överlevde koncentrationslägret i Ravensbrück och kom till Sverige med de vita bussarna 1945. Hella gick nyligen bort, men under sin levnad besökte hon ofta skolor för att berätta om sitt levnadsöde. Hennes barnbarn Annelie har i nära samråd med Hella närt tankarna på en barnbok. Nu är den boken verklighet.

Wistories Förlag gav ut Flickan och kriget i samband med årsdagen av nazisternas intåg i Polen den första september, starten av andra världskriget. "Vi för historien vidare, för att ge barn idag en inblick i det som hände och aldrig glömma".

Fem kronor per såld barnbok går till mat och utbildning i Tanzania i samarbete med välgörenhetsorganisationen United Hearts.

Pressmeddelande Aug 27, 2019 CEST

World's Children's Prize

Det är åtta barnrättshjältar barnen i Östhammar har att välja mellan när de ska var med och utse World's Children's Prize, Årtiondets barnrättshjälte. De har alla tidigare hedrats med World's Children's Prize, som ofta kallas "Barnens Nobelpreis" av medier jorden runt. De flesta av dem utsattes själva som barn för svåra kränkningar.

Bland de åtta nominerade är Anna Mollel, för sin kamp för massajbarn med funktionsvariationer och andra fattiga barn på landsbygden i Tanzania.

Sedan starten år 2000 har 44 miljoner barn deltagit i World's Children's Prize-programmet, världens största årliga utbildningssatsning som utbildar och stärker barn till förändrare (changemakers). Alla barnrättshjältar hedras vid en ceremoni på Gripsholms slott i Mariefred den 29 april 2020, då det också avslöjas vem av dem som blivit WCP, Årtiondets barnrättshjälte. Drottning Silvia hjälper barnen, som leder ceremonin, att dela ut priserna.

Pressmeddelande Nov 15, 2019

Covid-19

I Tanzania är det fortfarande få fall av Covid-19 men situationen ändras snabbt, se <https://epidemic-stats.com/coronavirus/tanzania>.

President Magufuli välkomnar oppositionsledaren Sherif Hamad från ACT-Wazalendo till State House genom att hälsa med fötterna.

Engelskakunskaper i världen

<https://www.ef.com/wwen/epi/>

Engelskans ställning i världen, kunskap i talad och skriven engelska, har undersökts för 100 länder och städer.

Holland är bäst, följt av de Skandinaviska länderna

I Afrika är bara 13 länder med i undersökningen och tyvärr inte Tanzania. Sydafrika bäst på 6:te plats med Kenya som tvåa i Afrika, på 18:e plats i världen. Bästa stad i Afrika är Nairobi följt av Lagos. Engelskans starka ställning i Kenya avspeglar sig bl.a. i alla swahiliserade länder i TV-nyheterna, särskilt inom sport och administration.

***

Coronan orsakar stängning av det mesta

I perioden februri-april dominerar Corona och Covid-19 media. Annars var det en stor nyhet att Världsbanken slutligen beviljat stödet till projektet att förbättra utbildning på Secondary Schools - trots omfattande extern och intern kritik. Men några dagar senare visade det sig att regeringen fått backa från beslutet att hindra tonårsmödrar från att fullfölja sina studier, så påtryckningarna på/från Världsbanken gav resultat.

Äntligen släpptes så journalisten Erick Kabendera, efter att på oklara grunder suttit häktad i 7 månader, dock med ett stort bötesbelopp. Spekulationer säger att regeringen ville statuera ett exempel, mot grävande journalistik. Vidare blev exministern Bernard Membe utesluten ur CCM för oetiskt handlande - i form av planer på att ställa upp som presidentkandidat mot Magufuli. Sagan om statens inbrott på cashew-marknaden närmar sig sitt slut, men alla bönder och företag har ännu inte fått betalt.

Gräshoppsvärmor hotar Östafrika

FAO varnar för att gräshoppsvärmor kan orsaka svält i delar av Etiopien och Östafrika. 31/1 Citizen

Anklagelser mot Zitto för förräderi

Efter att oppositionens Zitto Kabwa (Wazalendo) uppmanat Världsbanken att hålla inne stödet till utbildningssektorn har Zitto kritiserats bl.a. av parlamentets talman Ndugai och anklagats för förräderi.

1/2 Citizen, Daily News, Guardian

Paul Makonda portad av USA

Dar es Salaams Regional Commissioner Paul Makonda med hustru har förbjudits inresa i USA, antagligen p.g.a. Makondas negativa roll gällande demokrati- och HB-TQ-frågor. 1/2 Citizen

Svårare få USA-visum

Tanzanier får inte längre delta i det årliga lotteriet om Grönt Kort till USA. Förra året fick 290 tanzanier visa på det sättet. 1/2 Citizen

Elkraftproduktion överstiger behov

Under de gångna fyra åren har elproduktionen byggts ut med 480 MW, så att landet nu har ett överskott på 280 MW.

3/2 Daily News

Parlamentsdebatt om marijuana

En debatt om Tanzania borde producera och sälja marijuana för medicinskt bruk har förts i parlamentet. 4/2 Daily News

Vänster: Talman Ndugai och Zitto i parlamentsduell om förräderi.

Höger: Paul Makonda med fru är inte välkommen i USA i framtiden.

Investeringar i grafitproduktion

Tanzania kommer att spela en roll för att motverka klimatförändringen i.o.m. investeringar i grafitproduktion. Grafit behövs för elbilarnas batterier. 4/2 Daily News

Kenyanske expresidenten Moi död

Daniel Arap Moi dog vid 95 års ålder. President Magufuli och andra tanzaniska ledare hyllade honom speciellt för hans arbete att stärka EAC.

5/2 Daily News, Guardian

Bättre relationer till EU

EU har godkänt 52 miljoner euro i bistånd till Tanzania, samtidigt som parterna verkar vilja förbättra relationerna, efter att EU för två år sedan kritiserat utvecklingen i MR-frågor och rättsväsende. 6/2 Citizen

Valkommissionen fri och självständig

Valkommissionen är helt självständig och arbetar enligt konstitutionen. Detta enligt premiärminister Majaliwa under en parlamentsdebatt med oppositionen, som bl.a. krävt att mötesförbudet hävs och att en oberoende valkommission bildas.

7/2 Daily News, Citizen, Guardian

Avtal om illegala immigranter

Överenskommelsen gäller 1300 etiopier som Tanzania fängslat. Utrikesminister Kabudi rådde vid senaste AU-mötet i Addis Abeba sina etiopiska kollegor att hitta orsaken till att etioperna inte vill stanna i landet. 8/2 Habari Leo

Förre presidenten i Kenya Arap Moi har avlidit, 95 år gammal

“Plea-bargaining” lönsamt

Staten har hittills fått in 12,3 miljarder TSh sedan “plea-bargaining” infördes. Åtalade/häktade personer slipper dömas om de erkänner och betalar för den skada de åsamkat staten. Man kan misstänka att även en del oskyldiga personer hellre betalar än är häktade på obestämmd tid.

10/2 Citizen

Exminister Sumaye åter till CCM

Två månader efter att tidigare premiärministern Fredrick Sumaye lämnat oppositionspartiet Chadema har han nu gått med i regeringspartiet CCM igen. 10/2 Citizen

Corona-viruset stoppar turismen

Nationalparksmyndigheten meddelar att man inte kommer att nå sina mål i år p.g.a. att Corona-viruset orsakat massiva avbokningar. 10/2 Guardian

Finansiering av järnvägsbygge klar

Järnvägsbygget Dar – Singida kommer att kunna slutföras enligt plan sedan ett lån på \$1,5 miljarder slutförhandlats med 17 långivare. Fas 1 av bygget är klart till 70% och fas 2 till 30%. Svenska och danska exportkreditnämnderna deltar i lånet.

11/2 Daily News, Guardian

VB fortsätter att finansiera TASAF

Världsbanken ger ett lån på \$433 miljoner för finansiering av fas 2 på TASAF, Tanzania Social Action Fund. TASAF ger

Journalisten Erick Kabendera frigiven efter 7 månader i häkte och en "plea bargain"

kontantstöd till de allra fattigaste, och har varit mycket framgångsrikt.

Antalet mycket fattiga har minskat med 2% de senaste 6 åren. 17/2 Citizen

50% av matlagningen med gas

Regeringen planerar för att 50% av hushållen i framtiden skall använda inhemsk gas (LPG) vid matlagning. Planen är ett led i ansträngningarna att förbättra miljön. 18/2 Citizen

Fritt fram för export av 3T-mineral

Tanzania kan nu exportera tenn, tungsten och tantal sedan man implementerat kontroll- och spårningsmekanismer. Gruvor finns i Kagera-regionen i nordvästra Tanzania. 20/2 Guardian, Citizen

Diskussion om fria och rättvisa val

Inrikesminister Simbachewene har vid diskussioner med ambassadörer från USA och EU försäkrat att valen i oktober skall bli fria och rättvisa. 21/2 Guardian

Journalisten Erick Kabendera fri

Kabendera blev frigiven efter att ha erkänt sig skyldig till pengatvätt, i en Plea Bargain. Anklagelserna om organiserad brottslighet drogs tillbaka. Han skall betala \$117 000 i böter.

Han häktades från början sedan hans medborgarskap ifrågasatts, men orsaken till häktningen anses vara hans grävande journalistik. 24/2 East African

Inrikesminister Simbachewene försäkrar USA och EU om att valen skall bli fria och rättvisa - men definitionen kanske skiljer sig åt?

sid 12 - Habari 2/2020

Bernard Membe utesluten ur CCM

Regeringspartiet CCM har uteslutit den tidigare utrikesministern Bernard Membe p.g.a. av "oetiskt handlande". Processen startades sedan Membe planerat att ställa upp som motkandidat till president Magufuli i det kommande presidentvalet.

28/2 Citizen

Oberoende ungdomskandidater i val?

Ett antal ungdomsorganisationer har föreslagit att de skall få rätt att nominera oberoende kandidater i kommande val.

5/3 Daily News

Hamad presidentkandidat

Seif Shariff Hamad, (f.d. CUF-ledare, numera en av ledarna i oppositionspartiet Wazalendo), har meddelat att han ställer upp som presidentkandidat för Zanzibar. Han uppmanar också president Magufuli till en dialog med oppositionen om fria och rättvisa val, samt till att återuppta arbetet med en ny konstitution. 5/3 Citizen

Burundiska flyktingar vill stanna

Över 10 000 burundiska flyktingar har valt att stanna i Tanzania. Dessa utgör en del av de 93 000 flyktingar som till att börja med var villiga att ingå i repatrieringen som överenskommits mellan Tanzania och Burundi. 5/3 Guardian

Mer debatt om valkommissionen

Debatten om behovet att reformera valkommissionen tog ny fart efter att utrikesminister Kabudi haft ett möte med USAs toppdiplomat för Afrika Tibor Nagy. Ett tweet av Nagy om ämnet för diskussionerna ledde till mycket aktivitet på nätet och i sociala medier. 7/3 Citizen

OK att staten stöder regeringspartier?

CCMs partisekreterare Bashiru Ally har sagt att regeringspartier som inte använder statsapparaten för att konsolidera sin makt får skylla sig själva. 7/3 Citizen

IMF berömmar Tanzania

Tanzania prisas av IMF för reformer som har genomförts för gruvindustri, landägan- de och mikrofinans. Dessa förändringar har

Förre CUF ledaren Sef Hamad, numera med i ledningen för Wazalendo, vill bli president på Zanzibar.

Tidigare ministern Bernard Membe har uteslutits ur CCM p.g.a. planer på att kandidera mot Magufuli.

fått BNP att stiga från 4,8% till 5%, samtidigt som guld och valutarenservan har stigit till att täcka mer än 5 månaders import.

7/3 East African, Daily News

Tanzania centrum för droghandel

Enligt en rapport från amerikanska UD är Tanzania och Dar es Salaam viktigast i Östafrika för internationell droghandel. Droghandlare i Tanzania spelar en viktig roll i handeln med heroin från sydvästra Asien. 7/3 East African

Kvinnor i fredbevarande insatser

Kvinnligt deltagande i fredsbevarande operationer är viktigt, enligt en konferens i Dar es Salaam. I tanzaniska fredsbevarande trupper utgör kvinnorna 7%, medan det globala medelvärdet ligger på 4,4%. 7/3 Guardian

Chademas ledare dömda till böter

Chademas ordförande Freeman Mbowe och 8 andra befanns skyldiga till att ha planerat demonstrationer i februari 2018. Mbowe dömdes till böter på 70 miljoner TSh, de övriga fick böter på 40 miljoner TSh. Domarna har tilldragit sig stort intresse från allmänheten och domstolen hade förstärkt polisbevakning.

10/3 Daily News, Citizen

Chadema startar insamling för böter

Oppositionspartiet Chadema har startat en insamling för att få ihop det totala

Chademas ordförande Freeman Mbowe och 8 andra får böta för att ha planerat demonstrationer i februari 2018

Tanzania Labour Party kommer att stödja Magufuli i presidentvalet enligt partiets ordförande Augustino Mrema.

bötesbeloppet på 350 miljoner TSh för Mbowe och de 8 andra som dömdes.
11/3 Daily News, Citizen, Guardian

TLP kommer att stödja Magufuli

Oppositionspartiet Tanzania Labour Party (TLP) kommer att stödja Magufuli i det kommande presidentvalet enligt ett uttalande av partiets ordförande Augustino Mrema. 11/3 Citizen

NCCR-Mageuzi för enad opposition

Vid en intervju med tidningen Mwananchi har NCCR-Mageuzis ordförande James Mbatia uttalat att bildandet av en oppositionskoalition är nödvändigt och brådskande. 11/3 Citizen

Demokratikonvention ej ratificerad

Trots att Tanzania anslöt sig till African Charter on Democracy, Elections and Governance för 13 år sedan har den ännu inte ratificerats. Enligt justitieminister Mahiga har detta inte att göra med något politiskt ställningstagande, men frågan har inte prioriterats. 11/3 Citizen

Cashewnötterna problematiska

Staten är fortfarande skyldig bönder och företag 32 miljarder TSh för de cashewnötter som sålts under 2018/2019. Jordbruksminister Hasunga meddelade

Justitieminister Mahiga fick den otacksamma uppgiften att förklara varför den afrikanska demokratikonventionen inte ratificerats efter 13 år. Detta blev hans sista framträdande, han avled sedan den 1 maj.

NCCR-Mageuzis ordförande James Mbatia tycker att en oppositionskoalition är nödvändig inför valen.

också att under 2019/2020 har hittills sålts 225 ton cashewnötter för 575 miljarder TSh. 11/3 Citizen

Nästa budget \$15 miljarder

Staten budgeterar \$15 miljarder för utgifter under 2020/21, varav 63% är för löpande utgifter och 37% för utveckling.

Utvecklingsbudgeten prioriterar infrastrukturprojekt som SGR-järnvägar och vattenkraftprojektet vid Stiegler's Gorge. 12/3 Guardian. Daily News

Corona stoppar skolor, möten, fotboll

Dagen efter att Covid-19 först diagnostiserats i Tanzania stängde regeringen skolorna (förskola till form 6) i 30 dagar samt förbjöd möten och fotboll i högsta ligan. Enligt premiärminister Majaliwa kommer regeringen att förändra direktiven beroende på utvecklingen. 17/3 Citizen

Corona-donation från Jack Ma

Den kinesiska miljardären Jack Ma har donerat skyddsutrustning till Tanzania, inkluderande 100 000 ansiktsmasker, 20 000 test kits och 1 000 skyddsdräkter – alla Afrikas 54 länder har fått samma gåva. Kinesiska ambassaden överlämnade donationen och ställde i utsikt mer hjälp från Kina. 25/3 Citizen

Nya laboratorier för Corona tester

Enligt hälsominister Ummu Mwalimu startar man nu 6 nya laboratorier för Corona-tester. Fram tills nu har man bara haft ett laboratorium, och där har 273 tester gjorts. 27/3 Daily News

Premiärminister Majaliwa fick förklara nedstängningen av många aktiviteter efter att första positiva Covid-19 diagnosen gjorts.

Kinesiska miljardären Jack Ma har skänkt utrustning till Afrikas alla 54 länder inklusive Tanzania.

Turistsektorn stängs ned i 45 dagar

Turistsektorn i Tanzania stänger ned all verksamhet i 45 dagar med början 1 april, enligt beslut av Tanzanias organisation för Tour Operators. Samtidigt har president Magufuli uppmanat folk att fortsätta med sina dagliga ekonomiska aktiviteter, om än med försiktighet p.g.a. av Corona-viruset. 28/3 East African

Bara Ethiopian flyger fortfarande

27 av 28 bolag som flyger på Tanzania har stoppat sina flygningar. Undantaget är Ethiopian Airlines. 28/3 Citizen

HD prövar NGOs överklagan

Ett par organisationer har överklagat regeringens lagändringar i augusti 2019 som starkt ökar statens kontroll över civilsamhället, hävdande att de strider mot konstitutionen. Statsåklagaren hävdade att organisationerna saknade rätt att överklaga, men det tyckte inte domstolen. Så nu kommer ändringarna att prövas av domstolen. 28/3 Daily News

Första dödsfallet i Covid-19

En 49-årig man i Dar es Salaam blev det första registrerade dödsoffret för Covid-19, enligt hälsominister Ummu Mwalimu. 31/3 Citizen

Bomulls- och gruvindustrin skär ned

Lokala företag och fabriker har börjat säga upp anställda när affärerna stannar av, två månader efter Corona-utbrottet i Kina. 31/3 Guardian

Visa förlängs p.g.a. resesvårigheter

Immigrationsmyndigheterna ger förlängningar på upp till tre månader för visa som beviljats, men där besökarna hindrats från att resa p.g.a. Corona-krisen. 2/4 Citizen

Kritik från FN tillbakavisas

Regeringen tillbakavisar FN:s kritik mot utvecklingen av mänskliga rättigheter i Tanzania som ett försök att misskreditera Tanzania internationellt och ett angrepp på landets suveränitet.

Utbildningsminister Ndalichako blir den som får se till att flickor fortsätter sina studier även efter en eventuell graviditet.

FNs Råd för Mänskliga Rättigheter baserar sin kritik bl.a. på att rättsväsendet används för att trakassera den politiska oppositionen, samt att urymmet för civilsamhälle och demokrati kraftigt begränsats. Regeringen uppmanas att omedelbart häva mötes- och demonstrationsförbudet. *4/4 East African*

Rent vatten för 58% av byborna

Riksrevisionens rapport för 2018/ 2019 visar bl.a. att endast 58,7% av boende på landsbygden har tillgång till rent vatten. *8/4 Daily News*

JamiiForums grundare dömd

En av grundarna till JamiiForum Maxence Mello har dömts för obstruktion i polisens utredning av en del material på siten rörande Oilcom Company. Domen är på 3 miljoner TSh i böter eller 1 års fängelse.

Mello fick i juli 2019 CPJs International Press Freedom Award och har hamnat i domstol ett otal gånger. *9/4 Daily News*

Utbildning för tonårsmödrar åter

Tanzania har gett efter för trycket från MR-grupper och västvärlden, och kommer åter att tillåta havande flickor och nyblivna mödrar att delta i undervisningen. Detta ingår som en del i förbättringsprojektet för Secondary School som finansieras av Världsbanken.

Utbildningsprojektet är en satsning på \$500 miljoner som berör 6,5 miljoner elever vid sekundärskolor, inklusive flickor som slutat pga barnafödande. Utbildningsminister Ndalichako klargjorde att regeringen kommer att försäkra sig om att flickorna fortsätter sin utbildning som planerat.

År 2017 beordrade president Magufuli statliga skolor att stänga ute tonårsmödrar från skolan, och en mängd flickor har också fått sluta sedan dess.

14/4 East African

All internationell flygtrafik stoppas

Flygtrafikmyndigheten TCAA har stoppat all kommersiell internationell passagerartrafik tills vidare. Besökare i Tanzania kan

Maxence Mello, en av grundarna till JamiiForum, har ännu en gång dömts till böter - denna gång för obstruktion.

alltså inte flyga hem, detsamma gäller tanzanier på besök i utlandet. Ethiopian var det enda flygbolag som fortfarande flög på Tanzania. Fraktflyg kommer fortfarande att tillåtas, men besättningarna placeras i karantän. *14/4 Guardian*

Corona-stopp förlängs

Skolstoppet m.m. som infördes 17 mars för 30 dagar förlängs till att gälla tills vidare. President Magufuli har även meddelat att firandet av Unionsdagen den 26 april ställs in. *14/4 Citizen*

Magufuli uppmanar till 3 dagars bön

President Magufuli har deklarerat 3 nationella bönedagar 17-19 april. Presidenten uppmanar alla medborgare att be till Gud om skydd mot Corona-pandemin. I Tanzania har skolorna stängts och offentliga möten stoppats, men kyrkor och moskeer håller öppet. *17/4 East African*

Tazara stoppar passagerartrafik

För att motverka spridning av Corona-virus har Tazara stoppat passagerartrafik över

President Magufuli har uppmanat till 3 dagars bön mot Corona-virusets härjningar

gränsen mot Zambia. Man byter även personal vid gränsen. Passagerartrafik inom landet kommer att fortgå.

Antal passagerare per vagn begränsas till 80, och sedan stängs dörrarna. Nya passagerare kan endast komma på när andra passagerare lämnar vagnen.

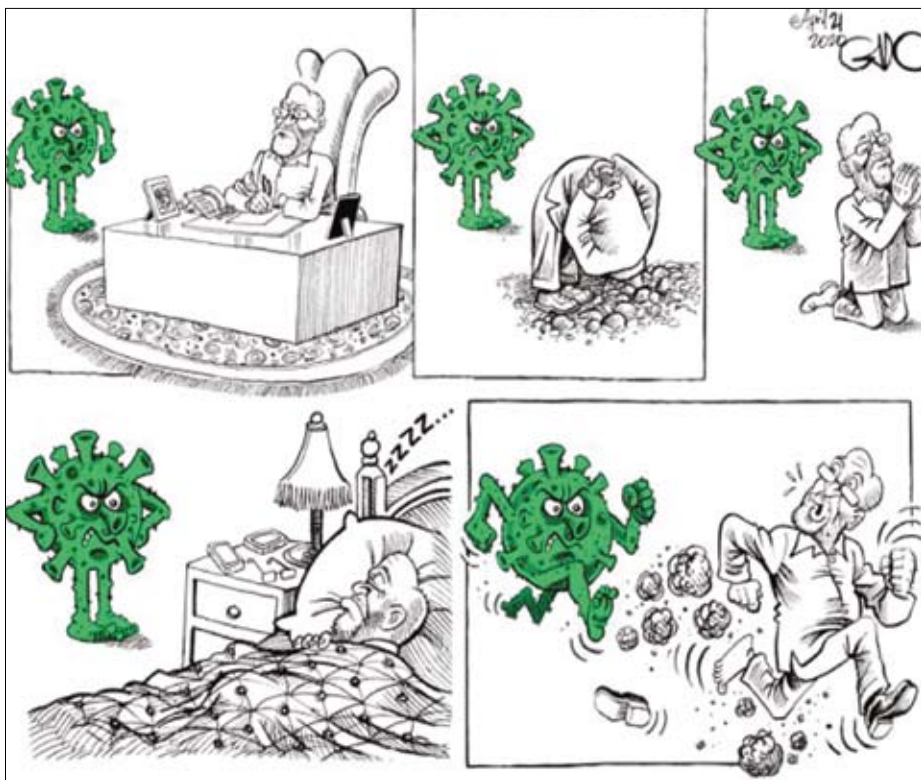
17/4 Daily News

Östafrikansk protest mot Kina

Kenya, Uganda och Tanzania har alla reagerat mot bilder som visar på diskriminering av afrikaner i Guangdong provinsen. Enligt uppgift har afrikaner bl.a. tvingats till 14 dagars extra karantän, efter att ha blivit friskförklarade och släppta från en första karantän. *18/4 East African*

Form 6 examen skjuts upp

Examensprov för Form 6 (för Advanced Certificate) skjuts upp tills vidare - normalt skulle proven starta 4 maj. Eleverna uppmanas förkovra sig hemma tills information om nya datum kommer. *23/4 Citizen*

Olika faser i president Magufulis attityd mot Corona-viruset.

Värmen i Kibaha

Tänk dig att du blir utsänd att kolonisera Mars. 50 år senare får du resa tillbaka till Jorden. Du hittar ingen du känner, och mycket är annorlunda än när du for, men känslan av att vara hemma är stark.

Bättre än så lyckas jag inte beskriva känslan av att gå omkring i Kibaha 50 år efter att vi lämnat platsen för mina första, intensiva minnen.

Jag har varit tillbaka en gång förut, även då med Staffan Lundqvist, min pappas lärarkollega i Kibaha, vars son Bengt jag gifte mig med när jag var tre, eller rättare sagt lekte bröllop. Det var på vårt brunnsslock och vi hade plockat sådana där blommor som består av bollar av miniblommor i gult och orange.

Denna gång är jag känslomässigt beredd på att Jorden jag lämnade inte längre är densamma. Dessutom har Staffan förvarnat mig om att Kibaha, som på 60-talet var en liten by omgiven av bush, och på 90-talet åtminstone var igenkännligt, numera är en regionhuvudstad på 130 000 invånare. Så jag har stålsatt mig, och förvarnat min elvaåring att det inte kommer se ut som på bilderna, utan vara mycket mindre grönt, mycket mera hus och trafik. Detta visar sig dock vara helt i onödan. Kibaha är både lugnt och väldigt grönt. Om bushen runtomkring är borta kan man inte se, träden har vuxit sig så höga att de skymmer den tidigare milsvida utsikten.

Varmt och fuktigt

Den fuktiga värmen rinner under klänningen. Värmen strömmar också emot oss från den sympatiska projektchefen Robert Shilingi, namne till min pappa, och från de andra cheferna för Kibaha Education Centre (KEC) som entusiastiskt välkomnar vår lilla familje- och vänföreningsgrupp. Vi har fått skjuts av projektledningen från konferenshotellet direkt till huvudkontoret, eller om det är lärarrummet. En lärare är utsedd att visa oss runt.

Renovering pågår

Cementhögar och byggnadsmaterial ligger på marken, några klassrum står tomma, en omfattande renovering pågår men mitt i allt kommer tiotals pojkar springande i vita skjortor och blåa uniformer, tittar nyfiket på oss och säger wageni, gäster, har kommit på besök. Vi trampar upp i våra klänningar och kostymer till kullen där väderstationen som min pappa har byggt finns kvar, men inte längre används. I en sovsal för pojkar står våningssängar på rad, uppenbarligen bebodda.

Hedersgäster

Från sportfältet hörs musik, klockan närmar sig tio på förmiddagen, vi missar väl

inte festligheterna? Nej, vi blir bland de första att bli placerade i det mittersta av tre stora partytält, eller snarare soltak, med plats för 100 – 300 gäster i varje, som rests som parkett och flyglar. I det till höger står ett band med elgitarr och sångare och sprider skön stämning, det till vänster är fullsatt med vad som verkar vara lärare och andra anställda på Kibaha. I det mittersta får vi sitta och blicka ut över det enorma fältet. På andra sidan, kanske hundra meter bort, myllrar och stojar hundratals yngre elever i blåvita uniformer, på läktare i slutningen ner till fältet. Det är feststämning.

Fler hedersgäster strömmar till. En kvinna i projektet delar ut vattenflaskor till oss, det är välkommet. Allt är högtidligt. De mest upphöjda gästerna placeras i mitten av vårt tält, på ett podium med röd sammetsmatta, dekorerat längst fram med ett band av färska gula rosor. Runtomkring vårt tält hänger girlanger med Tanzanias färger.

En välklädd man och en glamorös kvinna antrar fältet med varsin mic och tilltalar scenvant folksamlingen. Dagens moderatorer konstaterar det ofattbara, Kibaha fyller 50 år idag. Vad tänker småtjejerna i skoluniform om det? Det är en märklig känsla, jag finns plötsligt i mitt sammanhang, jag

var ju själv liten här. För en gångs skull fattar jag att tiden har gått.

Många tal

Det blir marschmusik och välkomsttal och högtidstal. Talen är många och långa, men inte tråkiga tydligen, publiken är med och eleverna på andra sidan svarar på tilltal, de anställda applåderar glatt bifallande. I varje tal välkomnas vi hedersgäster som kommit hit till jubileet ända från Sverige, som kommit tillbaka, som stödjer Kibaha. För det mesta på Swahili, men orden sticker ut, varma blickar kommer farande. Det känns hedersamt, min son får nu känna värmen från Kibaha för att hans morfar undervisade här. Detta måste vara motsatsen till arvssynd.

Talen varvas med mera musik i ett minutiöst program som vi fått utdelat, det har kortats till halvdag då ministern inte kan stanna.

Sång och musik

Vi sjunger nationalsången och religiösa ledare leder böner, en kristen följd av en muslimsk. Det blir highlife och reggae, trummor och traditionell dans, en kvinnokör som böljar i takt, en grupp kvinnliga anställda som sjunger till en stegdans, framåt, höger om, bakåt. Det är lite samma

På podiet: Staffan Lundqvist, KEC Direktör Robert Shilingi, hedersgäst Regions- och kommunminister Selemani Jafa

stuk som männen i beigea shorts och långstrumpor på pappas super-8-film från Kibahas överlämnande för femtio år sedan.

Så kommer Regions- och Kommunminister Mr Selemani Jafo, en elegant man i sina bästa år ledsagas av projektchefen Robert Shilingi och några till på den röda mattan tvärs över sportfältet. Han kommer direkt till oss svenskar och skakar hand, innan han går fram till talarstolen några meter från där vi sitter. Han ler, utstrålar energi och eldar upp publiken, som ropar bifall, det handlar om att plugga hårt, göra sitt bästa, bekämpa korruptionen. Stämningen är god.

Staffan själv var inte förberedd, men det blir ett varmt tal när han välkomnas upp från det röda podiet, för att säga några spontana ord. En hälsning från förr men också från nu. Staffan har aldrig lämnat Kibaha.

När applåderna tar slut är det vi som får gå på röda mattan, musiken svänger skönt, skarorna skingras långsamt. Hundra händer på leende skolelever tävlar om att få skaka hand med min son, och oss andra. De är jämnåriga. Det är glädje. Hello! Hello! Hello!

Lunchbuffé

Vi hedersgäster välkomnas av projektledningen till en lunch i KEC's konferensrum. Fin buffé ångar ur ett tiotal grytor och vi får nätt och jämnt sittplats runt långbordet som går ensidigt i fyrkant längs salens väggar.

Rundvandring

Det är verkligen väldigt varmt, en guidad biltur i Kibaha känns inte lockande. Vi väljer att strosa omkring. Hittar ni? Skratt. Alla hus står kvar på exakt samma ställe. Det är bara det att ingen bor kvar, blomsterrabatterna och gräsmattorna har försvunnit, de asfalterade vägarna och uppfarterna har förvandlats till gropiga jordvägar. Stora flockar av markattor rör sig omkring oss där vi går, det minns jag inte från förr.

“Jag visste inte att ni bodde i en ruin”, säger min elvaåring, det bländvita huset har gulnat och vittrat och av brunnslocket där jag lekte bröllop återstår bara några trasiga cementbitar. Men mitt älskade klätterträd finns kvar, en numera enorm flamboyant. Och i huset bor också nu en lärarfamilj, ett lärarpar med barn i skolåldern, den äldre pojken talar mycket bra engelska.

Lekskolans golv där Filomena spelade apa och gungade sin stora kropp till Else Korns trummade syns mellan springorna, barnröster hörs därinne men huset är nu en bostad och ingen öppnar.

Mellan två frangipani stora som palmer sitter en kvinna och barn leker, vi välkom-

Elevläktaren

nas och slår oss ner, mannen i huset ansluter och vi stannar länge och pratar.

Siku nyingi sana! Det är nog femte gången jag hör de orden på ett dygn. 50 år är verkligen väldigt många dagar, i Tanzania närmast eoner av tid. Ändå är det samma fuktiga värme, samma träd och buskar, samma gula gräs, samma gräshoppor.

Var är kameleonterna

Men var är alla kameleonten, finns det ens några kvar?

Den vänlige läraren som tagit sig an oss ringer några samtal, men det är för kort varsel, han beklagar sig. På konferenshotellet nästa morgon, ett område med pool och gröna gräsmattor mitt i det lilla samhället Maili Mojas dammiga gytter, utlyser jag en belöning till servitören om han fixar fram en kameleont. Femton minuter senare kommer han tillbaka för att visa kameleonten. Men den vänlige läraren från Kibaha ser bekymrad ut och går och talar med honom. Är han arg, har jag bjudit för mycket

för kameleonten? Läraren kommer tillbaka och förklarar att hans misstanke var korrekt, servitören har kommit med en död kameleont. Läraren har förklarat vad som gäller. Efter ytterligare en stund kommer servitören tillbaka, nu med en tygpåse som han öppnar för att låta innehålllet ramla ner på cementgolvet. Jag ropar stopp, och kameleonten klarar sig.

Det är en stor, grön kameleont som kyparen har fått tag på. Detta underbara djur med sin lilla varma, mjuka kropp, sina sticksiga klor, rullande ögon, vaggande steg och sin pilsnabba tunga uppfyller den sista timman i Kibaha. Den uppfyller också en dröm, drömmen av att visa min son hur det känns att hålla i en kameleont.

Jag är tillbaka med min son och Jorden finns kvar. Och bäst av allt, vi lyckas släppa ut kameleonten i bushen. Långt ifrån folk och bebyggelse. Strax utanför Kibaha. Det är faktiskt möjligt, ännu femtio år senare.

Text o foto: Pernilla Strid

Här bodde familjen Strid 1967-70

Mkupas memoarer:

My Life, My Purpose

Benjamin William Mkapa var Tanzanias president 1995 – 2005. Efter Nyerere och Mwinyi blev han landets tredje president och den förste som valdes under ett flerpartisystem. Under hans tid som president skedde ett stort ideologiskt skifte i tanzansk utvecklingspolitik. Mkapa (81 år) publicerade under hösten 2019 sina memoarer. Nedan redovisas och kommenteras några delar av den öppenhjärtiga boken. Mocambiques f.d. president Joaquim Chissano har skrivit förordet. Han, Samora Machel, Nyerere och Mkapa samarbetade under FRELIMOs befrielsekamp för ett fritt Mocambique.

En vidskeplig by

Benjamin föddes 1938 på ett katolskt missionsjukhus i Ndanda, i Mtwara-regionen i södra Tanzania. Hans familj tillhör Makua-stammen, som tillämpar matriarkat. Mkapa är hans mammas efternamn. Makua är den största stammen i Mocambique, varifrån farfaden flyttade för att finna nya odlingsmarker i byn Lupaso. Mkapa beskriver mamman som familjens grundsten, som arbetade hårt för att ta hand om familjens fyra barn men fick själv aldrig chans att gå i skolan. Pappan William Matwani var katolsk lekmanpräst, som var borta långa perioder på missionsresor. Pappan började som kock till de katolska missionsprästerna, fick sedermera lära sig att läsa och skriva och predika Guds ord.

Genom pappans anställning hade familjen en regelbunden inkomst. Alla fyra barnen fick utbildning, även system. Detta var ovanligt och ledde till att deras klan betraktades som privilegierad av övriga bybor. Enligt Mkapa ledde detta till avund och bidrog till en hemsk händelse, som han finner det svårt att skriva om. Vid tillfället arbetade de vuxna männen i klanen långt från byn. Mkapa var i nioårsåldern.

Många i byn, kristna och muslimer, var vidskepliga och trodde på att häxor kunde förorsaka bl.a. torrperioder. En traditionell ”doktor” pekade ut Mkapas mormorsmor, mormor och mor som de häxor som hade ”dödat regnen”. En stor grupp människor från flera byar kom till Mkapas hem och drog ut de nämnda kvinnorna och började tortera dem för att få dem att bekänna att de orsakat torkan. Mkapas tolvårige bror försökte hindra misshandeln men blev bortsparkad. Efter mycket tortyr fick den vite lokale missionsprästen höra talas om vad som pågick. Den uppretade folkmassan ignorerade prästens protester men han lyckades under stort tumult få stopp på tortyren och få in de svårt slagna kvinnorna på missionsstationen medan folkhoppen fortsatte att skrika hotelser. Lyckligtvis skickade District Commissioner snart

polis, som arresterade några torterare (sedermera lagförda) och lugnade ned den uppretade folkmassan.

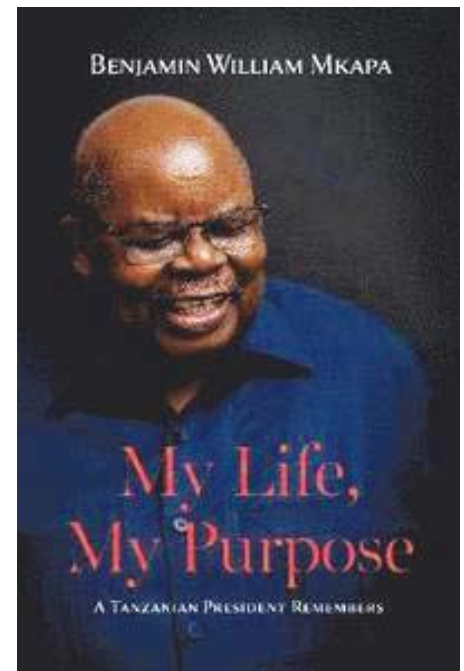
Med tiden normaliserades relationerna mellan Mkapas och andra klaner. Mkapa kommenterar att familjens starka katolska tro – älska den nästa som dig själv – bidrog till normaliseringen. Familjen fortsatte bo i byn och Mkapa ser byn som sitt HEM. Han är mycket upprörd över att än idag kan gamla kvinnor i Tanzania och andra afrikanska länder utpekas som häxor och blir slagna/dödade.

Ora et labora - Be och arbeta

Mkapa gick i primärskolan i Lupaso, som drevs av katolska missionärer (liksom hälsokliniken och kyrkan). För att komma in i klass fem, d.v.s. den katolska sekundärskolan, måste man visa goda resultat på ett slutprov. På den tiden fanns det inga statliga skolor i hela Södra Regionen i Tanzania. Efter provet beslöt lärarna på missionskolan att Mkapa och en till elev (utav totalt 30 elever) skulle tas in på sekundärskolan i Ndanda. Mkapa prisar den utbildning han fick genom missionärernas försorg. Men hur mycket bättre skulle inte Tanzania varit förberett på självständighetsdagen om kolonialisterna hade satsat mer på utbildning för Tanganyikaner!?

Ndanda låg 60 km från Lupaso. Det var tufft att promenera barfota vid 10 års ålder tillsammans med sju andra elever till skolan. På vägen övernattade de på en anglikansk missionsstation. Efter en tid kunde pappan köpa en cykel och möta sin son halvvägs för att ge honom och hans bagage skjuts. Missionärerna hade ett motto – ”Be och arbeta” – som Mkapa återkommer till flera gånger i memoarerna. Mottot präglade vad han begärde av sig själv och andra senare i livet. Mkapa nämner också faders höga förväntningar. Sonen skulle helst bli präst, i andra hand läkare och i tredje hand åtminstone lärare.

Vid 15 års ålder började Mkapa studera vid det katolska prästseminariet i

Kigonsera (Ruvuma regionen) i syfte att bli präst. Han upplevde där att de tyska missionärerna inte behandlade de inhemska prästkandidaterna med tillräcklig respekt. Det stämde inte med att alla enligt bibeln var lika inför Gud. Mpaka gick till rektorn och sade att han inte kände sig kallad att bli präst. Rektorn gav honom tre veckors tid att be och betänka sig. Mkapa stod fast vid sitt beslut även efter att ha fått ytterligare en vecka att begrunda sitt beslut. Han skickades tillbaka till Ndanda sekundärskola. Den besvikne fadern hoppas nu att sonen skulle bli läkare efter att ha avslutat årskurs 10.

Mkapa var bäste elev i slutproven för årskurs 10. Han anmälde sig för en tjänst (och vidare utbildning) som ”Sub-inspector of police”. Han hoppades kunna få anställning med lön så att han materiellt skulle få en materiell livssituation som liknade missionärerna och de brittiska tjänstemännen. När den katolske rektorn såg hans ansökan fick han frågan varför han inte vill fortsätta att studera. Mkapa svarade förvånat att han ville bli polis. Finns det mer att studera?! Ingen i hans umgänge hade studerat vidare efter årskurs 10. Han fick nu klart för sig att det fanns något som hette årskurs 11 och 12 (gymnasiet) och universitet. Ok, sade Mkapa, då är jag redo för årskurs 11. Fadern stödde honom. Vidare utbildning var ett steg mot att bli läkare. Fortsätt ”Ora et labora”!

Gymnasium och universitet

Den duktige studenten Mkapa blev utvald till att studera vid gymnasiet St Francis College i Pugu, Dar es Salaam, där de bästa eleverna från de katolska skolorna antogs. Mkapa studerade vid St Francis

College 1955-1956. Lärarna var mycket bra skriver Mkaapa. De uppmanades att tänka logiskt och självständigt. Studietiden fylldes av intensiv läsning och uppsatsskrivning, där det gällde att klart uttrycka den slutsats som "skulle bevisas" (Q.E.D.=VSB). Eleverna fick ofta debattera. Mkaapa gillade också dramatik, där han bl.a. spelade Lady Macbeth. Han anser att de färdigheter som han fick från debatter och dramatik var mycket användbara när han senare i livet gav sig in i politiken.

Nyerere var f.ö. lärare vid denna skola 1953 – 1955 innan han beslöt att ägna sig på heltid åt att arbeta för partiet TANU. Eleverna vid skolan trodde att Nyerere tvingats att säga upp sig av skolledningen. Det visade sig dock att Nyerere avgått på eget initiativ. "Mwalimu" ansåg inte att han kunde vara heltidsanställd lärare och samtidigt omvandla TAA (Tanganyika African Association) till partiet TANU (Tanganyika African National Union). Mkaapas intresse för politik växte i takt med ökade insikter i hur vita och indier var mer privilegierade på arbetsplatser och klubbar. Han retade sig på deras diskriminerande attityder och att vissa klubbar och hotell utestängde afrikaner. I tidningarna kunde han läsa hur britterna och indierna inte trodde att afrikaner kunde styra Tanganyika. När Mkaapa var 17 år skrev han under pseudonym en indignerad artikel i Tanganyika Standard (nu Daily News) om att man måste vidta medvetna åtgärder för att möjliggöra för afrikaner att styra sitt eget land.

Mkaapa var bland de tre bästa eleverna i slutexamen vid St Francis College. Han blev intagen för vidare studier vid Makerere University College i Kampala, Uganda, den tidens enda universitet i Östafrika. Där valde han att studera historia, ekonomi och engelska. Dessa ämnen

passade hans politiska intresse. Hans resultat i naturvetenskapliga ämnen räckte inte till för att studera till läkare. Fadern blev besviken men kunde fortfarande hoppas på att sonen skulle kunna fullfölja det tredje alternativet till karriär: Att bli lärare.

Mkaapa skriver uppskattande om hur Makerere fördjupade hans intresse för politik. För första gången studerade han i klasser med elever med olika etnisk bakgrund. Han satt i redaktionskommittén för det litterära magasinet "Transition", där bl a studenter som James Ngugi wa Thiong'o och Chinua Achebe skrev bidrag. Makereres studenter utgjorde en elit, som kunde förväntas bli framtida (politiska) ledare. Mkaapa blev vald till ordförande för "Student Representative Council". Många kända politiker gästföreläste vid Makerere, exempelvis Jarami Odinga, Milton Obote och Tom Mboya. Mkaapa var sekreterare och senare ordförande för TANU Student Group. Han skrev några brev till TANU HQs med förslag om hur partiet skulle kunna få mer makt över Tanganyika. Mkaapa tror att dessa brev ledde till att Nyerere kom att uppmärksamma honom.

Under studierna i Makerere fick Mkaapa delta i två studieresor till USA. Han upplevde starkt det materiella gapet i utveckling mellan USA och Tanganyika men också rå diskriminering när de besökte den amerikanska södern. När han lämnade Makerere i april 1962 hade han fått intresse för internationella relationer och sökte anställning vid utrikesministeriet. Efter fem månader som "District Officer Cadet", fick han genomgå ett år av diplomat-studier vid Columbia University i New York. Fadern hade nu givit upp hoppet om en lärarkarriär för sin briljante son.

Politisk karriär med Nyerere som mentor

Mkaapa började 1963 i utrikesministeriet som personlig assistent till ministern Oscar Kambona. Han deltog regelbundet som sekreterare i Nyereres möten med andra afrikanska länders ledare inom OAU:s samordningskommitté för Afrikas befrielse. Mkaapa kom att lära sig mer från Nyerere än från någon annan person. Han skriver med en stor beundran om denne mentors otroliga förmåga att lyssna tålmodigt till motstridiga viljor och fenomenalt få dem att bli överens om gemensamma åtgärder. Uppskattningen var ömsesidig. Öväntat, 1965, kallades Mkaapa till Nyereres hem i Msaani (som kallades "The Clinic"). Mwalimu förklarade att han var missnöjd med partiets tidning *The Nationalist*. "Jag vill att du skall bli chefredaktör för tidningen". Mkaapa svarade att han kunde skriva men visste ingenting om hur man producerar en

Mkaapa 1982 då han blev ambassadör i Kanada

tidning. Nyerere löste den utmaningen med att skicka Mkaapa till England för några månaders praktiska och teoretiska studier vid tidningen *The Mirror*. Därefter utsågs han till chefredaktör. Mkaapa konstaterade att Nyerere var duktig på att se potentialer i sina medarbetare.

Mkaapa, som den förste tanzaniern, tog över arbetet med att leda den engelskspråkiga *The Nationalist* från en ghanian. Huvuduppgiften var att tidningen skulle vara ett språkrör för partiets socialistiska politik (för Ujamaa, Arushadeklaration, National Service, mot USAs krig i Vietnam m.m.) och stödet till befrielseströrelserna. Ibland skrev Mwalimu själv ledarna. En annan engelskspråkig tidning, *The Standard* hade förstärkts 1970. Nyerere beslöt att slå samman *The Standard* och *The Nationalist* för att skapa *Daily News*. Mkaapa blev dess chefredaktör 1972. Mkaapa gillade att vara en "political civil servant". Han såg fram emot att fortsätta i den rollen. Men, 1974 utsåg Nyerere honom till sin pressekreterare, vilket blev startskottet för Mkaapas politiska karriär. Sedan utnämnde Nyerere (och den senare presidenten Mwinyi) Mkaapa till många andra betydande uppgifter. Därutöver blev Mkaapa också ledamot i parlamentet:

- Ambassadör i Nigeria (efter att Tanzania stött Biafra under inbördeskriget) 1976.
- Utrikesminister 1977 - 1980. (Kriget mot Idi Amin var en utmaning under denna tid som han ägnar ett särskilt kapitel. Mkaapa noterar f ö att de nordiska länderna var mycket pålitliga allierade. Han besökte dem regelbundet som utrikesminister
- Nominerad parlamentsledamot 1977 (som representant för kooperativen)
- Minister för information och kultur 1980 – 1982

- Ambassadör i Kanada 1982
- Ambassadör i USA 1983-1984 (Hustrun Anna från Kilimanjaro, som arbetade för UNICEF i Dar es Salaam, klagade över de många förflyttningarna men ställde lojalt upp. Mkapas hyllar Anna - the glue of the family - för att hon stod ut och tog på sig huvuddelen av ansvaret att uppfostra barnen. Mkapas mor kommenterade en följd av detta: Dina barn borde inte heta Mkapas, de uppför sig som Chaggas.
- Utrikesminister för andra gången 1984 – 1990
- Vald parlamentsledamot 1985 – 1995
- Minister för information och kultur för andra gången (efter att Mkapas utan framgång kampanjat för Salim Salim att bli FNs generalsekreterare, kom Salim Salim tillbaka till Tanzania och blev utrikesminister istället för Mkapas) 1990 – 1992
- Minister för Vetenskap, teknologi och högre utbildning 1992-1995

”Vi måste ändra oss eller tvingas till ändring”

Redan 1980 diskuterade Nyerere med Mkapas att han ville avgå som president. Nyerere vill inte bli en livstidspresident och dö på sin post. Det var viktigt att det skapades ett prejudikat för en ordnad övergång till nästa president. Mkapas och CCMs exekutivkommitté förklarade att det var fel tidpunkt. Landet behövde hans ledarskap för återuppbyggnaden efter kriget mot Idi Amin. En avgång direkt efter kriget skulle se ut som om han inte vill ta ansvar för rekonstruktionen efter kriget. Nästa gång, 1985, stod dock Nyerere fast vid sitt beslut och Mwinyi blev landets andra president. Samora Machel kom från Mocambique och försökte, förgäves, ändra Nyereres beslut.

Nyerere hade tänkt föreslå Salim Salim som sin efterträdare. Han blev chockad över det kompakta motståndet mot detta förslag inom partiet. I sista minuten fick Nyerere ändra slutet på sitt tal till partiets generalförsamling och istället föreslå Mwinyi som majoriteten, till hans förvåning, föredrog.

Mkapas klargör i boken hur Nyerere efter sin avgång fortsatte att ha stort inflytande på den tanzanska politiken. Inte minst gällde detta övergången från enparti- till flerpartisystem. Med hänvisning till att grupper inom Tanzania ville avskaffa enpartisystemet och till förändringarna i Sovjetunionen argumenterade Nyerere att antingen ändrar vi oss och har kontroll över förändringen eller så kommer världen svepa fram som en våg och ändra oss. Nyerere hade också stort inflytande när det gällde att stoppa införande av tre regeringar – en unionsregering, en för fastlandet och en för Zanzibar. Nyerere förklarade för Mwinyi

att om han insisterade på tre regeringar så skulle Nyerere starta en publik kampanj och argumentera emot denna skadliga idé. Trots även senare försök att införa en konstitution med tre regeringar har Tanzania fortfarande två regeringar.

Presidentkandidat med skäl

Efter 32 år diskuterade Mkapas med hustrun Anna 1994 om att dra sig ur politiken. Han och hustrun kände sig slitna och började bli desillusionerade över utvecklingen i landet. Partiet och statsapparaten fungerade inte som de borde. Statsanställdas löner betalades alltid för sent, skatteuppbörden bristfällig, lärarnas fackföreningar missnöjda och biståndsgivarna mycket missnöjda.

Flera inflytelserika kollegor och vänner försökte övertala Mkapas att ställa upp som kandidat till presidentposten. Han förklarade för Anna att de tycker att jag är rätt person att ställa saker till rätta i Tanzania. Anna knorrade men visade sig som tidigare lojal med sin make.

Nästa steg att förklara sig inför Nyerere. Mkapas presenterade fem skäl till sin kandidatur:

1. Relationen mellan partiet och kooperationen är dålig. Kooperativen ägs och styrs numera i praktiken av maktfullkomliga och korrupta ledare – inte av medlemmarna.
2. Förhållandet mellan regeringen och fackföreningarna är nu så spänt att det höll på att för första gången bli en generalstrejk 1995.

3. Förtroendet hos våra biståndsgivare är nu så eroderat att de inte längre vill stödja våra utvecklingsprojekt. De säger att vi stjäl och missbrukar biståndet.

4. Vi behöver även återskapa goda relationer med IMF och Världsbanken. Jag vet att du inte gillar dem, men vi behöver deras stöd.

5. Jag har granskat de som är mina potentiella rivaler. Om jag inte tävlar med dem och sedan inte blir vald så har jag ändå rent samvete för att ha försökt att få chansen att göra något åt de stora problemen som Tanzania har. ”I couldn’t forgive myself if I didn’t enter the ring, so I have decided to do so”.

Nyerere tackade för Mkapas franka ton. Han hade aldrig tänkt att Mkapas skulle vilja bli president. Jag har haft en annan person i mina tankar men han verkar inte intresserad. Han tycks inte vilja kämpa för att få sin kandidatur accepterad. Ben, jag kommer inte motarbeta dig. Gör som ditt samvete säger. (Det visade sig senare att Nyerere hade bett Salim Salim att kandidera.)

Mkapas ställdes i partiets sista omröstning mot Kikwete och vann med 27 rösters övervikt. Han valde Dr. Omar Ali Juma som sin kandidat till vice president. Dr. Omar Ali Juma var Chief Minister i Zanzibar regering. (Efter hans död, blev Dr. Ali Mohammed Shein vice president.)

Mwalimu kampanjade aktivt tillsammans med Mkapas och Juma. För första gången hölls en TV-och radiosänd debatt mellan

President Julius Nyerere with his Minister of Foreign Affairs, Benjamin Mkapa, later President of the United Republic of Tanzania (Photo Maelezo, Information Services, Government of Tanzania)

partiernas presidentkandidater: Augustine Mrema från NCCR – Mageuzi, Professor Ibrahim Lipumba från Civic United Front (CUF), John Cheyo från the United Democratic Party (UDP) samt Benjamin Mkapa från CCM. Mkapa tyckte att han vann debatten med sin sakliga stil baserad partiets manifest. De andra kandidaterna tyckte han var tomma retoriker som mest pratade om sig själva. Debatten gjorde Mkapa känd i Tanzania. Mkapa vann valet med 61%. Mrema fick 27%.

En pragmatisk reformpresident

Mkapa insåg snart att Tanzanias ekonomi var i betydligt värre tillstånd än han anat. Hur kunde regeringsadministrationen fungera om inte tjänstemännen blev betalda? Inkompetens och korruption och låt gå mentalitet verkade prägla skattein- drivningen, som skulle finansiera lönerna. Den skuldsatta ekonomin blev den stora utmaningen. Givarna var trötta på hur Tanzania misskötte biståndet och ekonomin.

Ett första steg för att tackla landets stora skuldbörda var att förbättra relationerna med Världsbanken och IMF. Dessa två finansiella institutioner hade under många år betraktats som ”fiender” i Tanzania (bl.a. Nyerere var kritisk till deras villkor för Structural Adjustment Programmes- SAP). Mkapa bemötte motståndarna med att säga det var absolut nödvändigt att komma överens med dessa institutioner för att rätta till Tanzania ekonomi. Han lyckades tillsammans med chefen för Världsbanken (James Wolfensohn) få till stånd ”försoningsmöten” mellan tanzanska och bankens tjänstemän för att mejsla ut en väg framåt. Detta ledde sedermera till att Tanzania accepterades för skuldlättnader inom ramen för HIPCI (Highly Indebted Poor Countries Initiative) som adminis-

trerades av Världsbanken och IMF. En stötesten var USA. Mkapa trodde att de kanske fortfarande var skeptiska till honom p.g.a. av de USA-kritiska artiklar han skrivit i ”The Nationalist” och därför vägrade inkludera Tanzania i HIPCI. Efter ett personligt möte med President Clinton i FN lyckades han få USA att ändra inställning. Tanzania betalade sina skulder men fick mer i skuldlättnader och utsikterna att planera för en ekonomisk expansion förbättrades drastiskt. Mkapa skriver att skuldlättnaderna och andra reformer bidrog till att han blev omvald med 71% av rösterna år 2000.

Det andra steget innebar också ett stort politiskt perspektivskifte och kom under Mkapas andra period som president: Att liberalisera ekonomin och privatisera många statliga företag, inklusive banker. Hans företrädare president Mwinyi hade tagit några få steg i denna riktning (t.ex. Tanzania Breweries och CRDB – Cooperative and Rural Development Bank). Mwinyi hade dock inte tydliggjort varför den privata sektorn måste driva ekonomin framåt. Mkapa såg detta som en den enda framkomliga vägen och ville ta omfattande och djärva steg. De som kände Mkapa från hans tid som chefredaktör för ”The Nationalist” med ett socialistiskt budskap kunde inte begripa hur han nu gick i bräsch för marknadsekonomi, utländska investeringar och försäljning av statliga företag. Han ville inte att landets innevånare skulle fortsätta uppleva den varubrist som rådde under Nyereres tid vid makten. Han var bl.a. less på att som ambassadör i Kanada ständigt bli ombedd att ta med sig tvålv och tandkräm vid hemresor - varor som inte fanns i butikerna i Tanzania. Tanzania beskrevs som socialistiskt men det levererade inte socialistiska fördelar till befolkningen.

”Theory was one thing, but to have enterprises costing the government money to keep running, was simply unsustainable and unjustifiable”.

Bland andra reformer för att rensa upp i administrationen och stärka ekonomin och etablera ny regelverk- och organ, kan följande nämnas: Ett nytt skatteverk (TRA), Public Finance Act, Public Service and Public Ethics Act, Public Procurement Act, Commission for Human Rights and Good Governance, Prevention of Corruption Bureau, Export Processing Zones och Tanzania National Business Council. Den sistnämnda öppnade för en dialog med den privata sektorn om bl a skatter. Den gav Mkapa också möjlighet att förklara för affärsmännen att han inte – trots sina tidigare partiaktiviteter – var en rigid kommunist-socialist som ville förstatliga deras affärsverksamhet. Snarare ville han få dem att förstå att han genom att stimulera ekonomin ville underlätta för människor ”to achieve a fair and equal society”, vilket också var målet för ett kommunistiskt styrt samhälle. Mkapa blev mycket impopulär i Dar es Salaam, när han avsatte ledamöterna i stadsfullmäktige p.g.a. vanstyre. Han tillsatte en exekutiv grupp, som rörde och sedan avgick efter tre och ett halvt år och överlämnade till valda ledamöter.

Ett försök att komma åt korruptionen var att Mkapa tillsatte en kommission som leddes av domaren Joseph Warioba. I en bilaga namngavs personer som kunde lagföras. För endast två bedömdes bevisen hålla för en domstolsförhandling. En, en minister, blev frikänd och den andre blev dömd till fängelse i två år. Kommissionens rapport ledde f.ö. till att 20 000 ”ghost workers” försvann från lönelistorna och att ett stort antal tjänstemän blev avskedade. En annan följd var att PCB – Prevention of Corruption Bureau - bildades.

Kriser och skandaler

Mkapa frågar sig om han borde gjort mer för att stärka unionsbanden mellan Zanzibar och fastlandet. Han fick oväntat avvärja en kris när Zanzibars President Salmin Amour (1990-2000) försökte ordna en tredje period som president i strid med konstitutionen. Mkapa ville inte framstå som att han dikterade villkor till zanzibarna, men han var inte villig att ta initiativ till att ändra konstitutionen för Amour, trots flera uppvaktningar från grupper av Zanzibars Äldste. Beslut skulle fattas vid ett möte med CCMs nationella exekutiva kommitté med Mkapa som ordförande. Mkapa inledde med att presentera argument för och emot och diskussionen började. Innan det var dags för votering, meddelade Amour att han inte sökte en tredje

Mkapa fick ett gott förhållande till president Clinton. Fotot från ett möte då båda var tidigare presidenter

presidentperiod. Amour vågade tydligen inte driva saken till sin spets. Han förstod att han inte skulle vinna. Mkaapa andades ut och var stolt över att han lyckades hålla ihop unionen.

En annan kris på Zanzibar var när polis sköt ihjäl 21 demonstranter från CUF på Pemba, som var missnöjda med valresultatet år 2000. Demonstranterna högg huvudet av en polisman och stormade en polisstation för att komma åt vapenförrådet. Regeringen Mkaapa fick, enligt honom felaktigt, bära hundhuvudet för att ha beordrat dödandet. Vad skulle polisen ha gjort? Om inte de hade förhindrat stöld från vapenförrådet så skulle det ha fått katastrofala följder. Diplomater i Dar es Salaam ordnade i hemlighet en resa för att undersöka om det stämde att det fanns en massgrav på Pemba som oppositionspartiet CUF hävdade. Mkaapa samlade den diplomatiska kåren och läste lusen av dem för att ha gjort resan utan information till regeringen och antagandet att regeringen avsiktligt begått massmord och sedan försökt gömma liken i en massgrav. De döda kropparna hade i realiteten överlämnats till berörda familjer.

Mkaapa kommenterar även uppståndelsen kring EPA – External Payments Arrears. Systemet med skuldköp godkändes av Mkaapa men skandalen briserade under hans efterträdare Kikwetes tid. Centralbankens chef Daudi Balali förklarade för Mkaapa att de som skulle köpa skulder var även beredda att ge ett bidrag till CCMs valkampanj. Mkaapa skriver att han då inte kunde ana att systemet skulle utnyttjas med falska dokument som visade att affärsmän blivit

bemyndigade att äga Tanzanias skuld genom ett falska köp. Han anade inte heller falskariets stora omfattning, cirka 100 miljoner USD. Mkaapa ansåg sig missledd och utnyttjad. Han bedyrar att han personligen inte tjänade något på denna skandal.

Aktiv pensionär

Mkaapa avgick som President och ordförande för CCM 2005 men fortsatte att vara aktiv. Han beskriver i näst sista kapitlet – ”Pseudo Retirement” – om många betydande uppdrag nationellt och internationellt. Några exempel: Styrelsemedlem i African Wildlife Foundation, co-chair of Climate Facility for Africa, medlare tillsammans med bl a Kofi Annan mellan Kenyas president Mwai Kibaki och Raila Odinga efter de blodiga oroligheterna efter valet 2007, medlare i Sudan och Demokratiska Republiken Kongo, Trustee för Aga Khans universitet i Arusha, rådgivare i arbetet att ta fram en ny konstitution för Tanzania 2014/15 och grundare av Benjamin William Mkaapa Foundation, som fokuserar HIV/Aids i Tanzania.

Mkapaas memoarer beskriver den fattige, duktige bypojken som blev en kraftfull reformpresident. Han spelade en avgörande roll för skiftet från ett socialistiskt till ett mer marknadsorienterat Tanzania. Mkaapa skriver dock att vi fortfarande kan lära oss mycket från hans store mentor ”Mwalimu” om ledarskap. I ett avslutande kapitel funderar han över framtiden för Tanzania som firade 50 år av självständighet 2011. Som president försökte han ge en långsiktig riktning för reformerna i form av dokumentet ”Vision 2025”, då Tanzania hoppas vara ”a

Middle Income Country”. Han ångrar att han inte ägnade mer möda åt att utveckla dokumentet i strukturella och ideologiska termer. Mkaapa saknar analytiskt utbyte om utveckling mellan partierna, tycker att populismen i politiken växer och att CCM fortfarande tenderar att uppföra sig som Tanzania vore en en-partistat.

Boken lanseras

My Life, My Purpose lanserades vid institutet för ledarskap (Uongozi Institute) i Dar es Salaam i November 2019 i närvaro av fyra tanzanska presidenter: Mwinyi, Mkaapa, Kikwete och Magufuli. Zanzibars president Dr. Shein var också där. Mkaapa skriver om Magufuli i mycket positiva ordalag i boken. Magufuli var vice och ordinarie minister för infrastruktur i Mkapaas ministär. Magufuli arbetade hårt och fick verkligen saker att hända, skriver Mkaapa.

Magufuli höll ett tal vid lanseringen av boken, där han berättade att hans hårda arbete och Mkapaas stöd väckte hat hos andra. Enligt Magufuli ledde detta till att han blev förgiftad och måste behandlas utomlands för att botas. Magufuli ville avgå, men Mkaapa övertygade honom att fortsätta som minister.

Vid lanseringen meddelade Uongozi Institute att president Mwinyi kommer att snart publicera sina memoarer.

Läs boken!

Mkaapa arbetade länge som journalist. Det märks på hans bok, som är lättläst och innehåller många intressanta episoder och åsikter utöver de som nämnts ovan.

Red.

Mkaapa vid boklanseringen tillsammans med president Magufuli och tidigare presidenterna Kikwete och Mwinyi samt längst till höger Zanzibars president Shein

Tre möten med Jakaya Kikwete

Kibaha Education Centre's (KEC) 50-årsjubileum firades fredag den 10 januari 2020. Det hade då gått 50 år sedan Kung Fredrik av Danmark överlämnade dåvarande Nordic Tanganyika Project till president Nyerere. Den 10 januari kallas för "Kibaha Day" och har sedan överlämnandet firats vart 10:e år på Kibaha.

Redan inför 40-årsjubileet hade jag uttryckt ett önskemål om att Tanzanias dåvarande president Jakaya Kikwete skulle få bli hedersgäst. Tyvärr blev det inte så utan premiärminister Pinda övertog den rollen. Inte heller inför årets jubileum hade man lyckats få numera ex-president Kikwete som hedersgäst, men hans bror kunde närvara och vi träffades på podiet inför festligheterna. Men dagen efter ... vad händer ???

1/ Den 4 januari 1968 landade jag med familj – hustru och tre barn – på Dar es Salaams flygplats, terminal 1, i BOAC's VC-10 från London via Nairobi. Jag hade ett 2-årskontrakt som lärare i fysik och matematik vid Kibaha Secondary School (KSS), en del av det dåvarande Nordic Tanganyika Project. Mitt kontrakt förlängdes sedan i ytterligare 2 år.

Många elever hann jag träffa och lära känna under dessa fyra år. De har senare fortsatt sin utbildning och nått olika högre poster inom statlig och privat tjänst. Jag kan till exempel nämna John Kondoro, PhD, professor i fysik och nu styrelseordförande i Tanzania Railways Corporation; Bernard Mchomvu, MBA, statssekreterare i flera ministerier och senast CEO för

Millennium Challenge Account i finansministeriet; Ezekiel Moshi, PhD Arkitekt; Gerard Mtalo PhD Geofysik. Vem trodde då att Jakaya Kikwete i årskurs tre på O-level och som föredrog biologi framför fysik skulle bli Tanzanias president och KSS mest berömda elev ?

Men Jakaya gjorde sig känd redan då! På den tiden utgav elevrådet vid KSS en stencilerad tidning, "KSS News". När han gick i årskurs tre skrev han en insändare i tidningen där han beklagar sig över att eleverna i årskurs fem och sex hade vissa privilegier, vilket var orättvist gentemot elever i lägre årskurser och i strid med Ujamaa! Efter att ha avslutat årskurs fyra på Kibaha gick Jakaya de återstående två åren på Tanga Secondary School, beroende på att KSS vid den tiden endast erbjöd ämneskombinationen fysik, matematik och tillämpad matematik på A-level, vilket inte var Jakayas intressen!

2/ Cirka 38 år senare, år 2006, besökte Tanzanias nyvalde president Jakaya Kikwete Sverige och SIDA. Inför en publik av SIDA-personal och inbjudna gäster (däribland jag) höll han i hörsalen ett anförande. Han berättade då om sina år som elev vid Kibaha Secondary School och

nämnde vid namn några av de svenska lärare som han mindes. Men, tillade han, de är säkert döda nu, det var så länge sedan.

Vid frågestunden efter anförandet begärde jag ordet och gav presidenten beskedet att de flesta han nämnt – inklusive mig – var vid liv och vid god hälsa ! Efter mötets slut kom han fram till mig, vi pratade en stund om Kibaha och han frågade efter mitt namn och hur det kom sig att jag kände till Kibaha.

3/ När jag kom till Kibaha ytterligare 14 år senare, på kvällen den 9 januari 2020, tillsammans med en "delegation" på sju medlemmar ur KNTA, Kibaha Nordic Teachers Association, för att delta i 50-årsjubileumsfestligheterna på "Kibaha Day" fredag den 10:e, fick jag ett telefonsamtal från direktören för Kibaha Education Centre (KEC). Han berättade att hela KNTA-gruppen var inviterade på lunch eller middag i Dar es Salaam på lördag, tid som passade oss bäst. Jag uppfattade inte då namnet på värderna för bjudningen men svarade att lunch vid 14.00 skulle passa oss bäst eftersom några i vår grupp skulle flyga hem till Sverige på lördag kväll. När jag dagen därpå träffade direktören bad jag att få veta vem som ville bjuda oss och fick då bekräftat att det var ex-president Jakaya Kikwete som ville bjuda oss alla på lunch på Sea Cliff hotell i Dar es Salaam.

Tillsammans med oss på lunchen var också inbjudna ambassadörerna för de nordiska länderna samt från KEC direktör Robert Shilingi och rektorerna vid KSS och Kibaha Girls Secondary School. Av ambassadörerna hade bara den svenske och en representant för den finska tillfälle att närvara. Vi blev då 12 gäster vid ett långbord i en anslutande del av restaurangen, med värderna vid kortsidan, flankerad av mig på ena och ambassadören på den

Ex-presidenten och f.d. Kibaha-eleven Jakaya Kikwete med Staffan Lundqvist vid lunch på Sea Cliff Hotel.

andra sidan. Vi hade "jubileumskläder" på oss, värden kom i mönstrad skjorta och vit sportjacka !

Efter en trevande inledning när vi valde menyer – själv valde jag avocadohalva med skaldjursfyllning och calamares med pommes frites – kunde vi börja prata lite mer avslappat. Jag påminde värden om den gång vi träffades på SIDA och det mindes han mycket väl, likaså kom han ihåg innehållet i den insändare till "KSS News" som han skrev 1968!

Kikwetes naturintresse kom också fram under lunchen – han föredrog ju i ett tidigt skede biologi framför fysik. Han berättade att man skulle man bygga ett kraftverk vid ett vattenfall, men upptäckte tidigt att i den ständiga vattendimman levde en grodort som födde levande yngel, vilket är mycket ovanligt. Grodorna var väldigt små, ungefär som en tumnagel. Kikwete hade bild på den i sin mobil. Han tog fram den, rullade fram bilden och skickade runt mobilen kring bordet så att alla skulle få se den. För att rädda arten minskade man storleken av kraftverket så att grodornas habitat skulle bevaras.

Som ett tack för lunchen överlämnade jag till ex-presidenten ett exemplar dels av den utvärdering av Kibaha Education Centre som gjordes av Göteborgs universitet i form av en masteravhandling 2009, dels ett ex av Habari nr 4/2019, där ju temat var Kibaha 50 år. Till slut tog han med sig hela sällskapet ut på terrassen mot havet, för fotografering.

En verklig höjdpunkt på vårt Tanzania-besök !

Staffan Lundqvist

Foto: Kerstin Rubarth Sondelius

Ex-presidenten och f.d. skoleleven Jakaya Kikwete på terrassen till Sea Cliff Hotel med Staffan Lundqvist

UlfNILSSON

Swahili är ett bantuspråk

Swahili är ett bantuspråk och dess släktingar finns i nästan hela södra Afrika. Icke-bantu talar helt andra språk. De första européerna var portugisiska erövrare och missionärer, som lånade hem ord från bland annat zulu och skrev orden med portugisisk fonetik - ord som:

Fimbo > fimbos - piska

Inkosi > ancozes – kung

Muzungwes > muzungu > mzungu /europé

Swahilin har i långa tider varit inlånare av ord men har också varit utlånare. Lånetiderna har dock varierat. Araber har bidragit med ord i takt med deras bosättning från första tusenåret fram till 1800-talet medan utlåningstiden har varit när kulturmöten skett med andra etniska grupper. Inlånen har varit aktuella ord, ofta ord för användbara enkla tillverkade prylar som kopp, tallrik, penna etc. Från Rwanda kom för länge sedan: igikombe/kikombe, indobo/ndoo, isabun/sabuni och umuceri/mchele. Swahiliordet för tvålv, sabuni. hade rest från Portugal till bantu och därefter blivit isabun i Rwanda.

Det arabiska och persiska kulturmötet gav araberna bantu-namnet Lunguja för ön utanför den östafrikanska kusten, som man senare ändrade till Zanzibar på 1300 talet (= bantu- eller zinjfolkets kust). För 100 år sedan hette Zanzibar fortfarande Lunguja hos folket wanyamwezi vid Victoriasjön. I arabernas reserapporter finns att läsa, vänligt tolkat, kilari>kiazi/potatis och flimi>mfalme/kung. Samtidigt med arabernas import av swahili/bantuord lånade man ut enkla användbara ord - de var ju affärsmän – som fa'da/vinst, khasara/förlust, daftar/anteckningsbok, dawa/medicin, duka/affär, dira/kompass etc.

Det bästa av allt är bantus ord mtu som härstammar från urbantuns ord ntu – människor. Roten –tu är grunden till ordet ubuntu vilket är datorvärldens open-source operativprogram UBUNTU under plattformen Linus. Ubuntu finns nästan överallt i södra Afrika. I zulu heter det ubuntu, i shona heter det unhu och i chichewa i Malawi heter det umunthu.

I södra Afrika finns författaren Michael Tellingner som bildat Ubuntu liberation movement och Ubuntu Party – medmänsklighetspartiet. Kanske skulle det passa oss svenskar att bilda ett Ubuntuparti i Sverige? Skulle vi komma in i riksdagen och ge Sverigedemokraterna en match? Jag tror och hoppas att det finnes en möjlighet.

Professor Ken Walibora död

Författaren och swahiliexperten Ken Walibora blev påkörd och omkom i Nairobi den 10 april.

Han hade inga identitetshandlingar på sig (stulna innan han fördes till sjukhus?) och saknades inte förrän efter flera dagar. Han återfanns som okänd i ett bårhus. Det är överhuvudtaget oklart hur det hela gick till. Han har troligen flytt över gatan från ett rånöverfall. Han blev bara 56 år.

Han har arbetat för swahilins ställning inom media och i olika kommittéer, varit nyhetsankare, lärare och föreläsare förutom att han varit en flitig författare. Mest känd är han för sin roman Siku Njema 1996 som utspelar sig i flera länder. Ken hade ett brett regionalt synsätt.

Genom Nation Media Group's Swahili Hub arbetade han bl.a. med tidningarna *Taifa Leo* och *Mwananchi* i Dar es Salaam

Ashoka-trädet alltmer populärt

Ashoka tree (Shankpushpi, *Saraca indica*) är ett indiskt heligt träd populärt i trädgårdar och för sina medicinska egenskaper. Ashoka stärker minnet och är bra för en rad besvär och sjukdomar, ett dussintal tas upp i Wikipedia. Trädet finns också i Indonesien

Falsk ashoka, *Polyalthia longifolia*, är också ett indiskt regnskogsträd, även känt som mastträd då det växer rakt och högt med en smal stam och tunna grenar. Ashoka är sanskrit med betydelsen *ingen sorg*. *Polyalthia* kommer från grekiska med betydelsen "kurerar mycket", det latinska *longifolia* hänför sig till trädets långa smala blad.

Grenarna är tunna och hängande varför trädet tar liten plats. Det har ett tätt året-runt grönt bladverk nästan från marken med en diameter på bara 1½ meter. De snabbväxande träden gör god tjänst för att dämpa ljud, damm och insyn om de planteras tätt. De blir upp till 10 meter höga.

De blekgröna blommorna växer i små anspråkslösa klasar som bara varar några veckor. De drygt nyponstora frukterna är omtyckta av fladdermöss och fåglar och även av småapor.

Britterna i Indien tyckte om trädet för att det på håll liknar medelhavscypresser och för dess användning för master och bommar. På senare år har trädet blivit alltmera populärt i Östafrika framförallt i städer och i villakvarter. Det planteras ofta i tomtgränsen, vid de allt för vanliga murarna. Rötter växer huvudsakligen neråt och skadar inte murar och byggnader.

Introduktion i Östafrika

Det verkar som om de första Ashoka-träden togs till Dar es Salaam i början på sjuttio-talet.

Tennisbanorna vid Gymkhana-klubben i Upanga kantades av Ashoka-träd och vid den för gamla fredskårer och volontärer välkända Etiennes restaurang nära gästhuset Seaview fanns de också tidigt.

En av mina vänner bekräftar att de numera finns i Lindi: "... Vid en ölsittning i Lindi förra året (2019) med min vän

Kibacha nämnde han dem helt apropå att träden inte fanns tidigare och att de nu blivit populära. Han funderade själv på plantera, fast vid det låga huset utan mur och på en liten tomt var han inte säker på det estetiska värdet.

Träden är vanliga vid murar eller som kolonner intill huset. I Lindi vet jag att en av bankerna har ashokaträd mot gatan."

En annan vän som bl.a. arbetat med folkhögskolor har berättat för mig att Ashoka "trivs i varmt klimat. Nairobi är för kallt men det finns de som lyckas, med salthaltigt vatten på mycket solig plats. Folk gillar detta träd för det tar liten plats, växer bara rätt upp. Det användes som medecin i vissa lägen. Indierna känner till detta bäst. Indier planterar minst ett träd vid varje hus de bygger. Dessutom tar man en gren och hänger vid ingången till hus eller lägenhet. Det ger trygghet och en skyddande hand över huset man bor i.

I Tanzania delade vi ut frön och planter till de 53 Folkhögskolorna, FDC. Under 1993 och -94 hade vi seminarier för att plantera träd och för biodling. Tyvärr drog Sida in stödet när jag slutade 1997. Vet inte hur det gått med planteringen av Ashoka-träd på skolorna."

En annan uppgift jag fått är att "Ashoka kom till Mombasa mellan 1975 och 1985, tidigare till Dar".

Spridning inåt landet

Ashoka trivs inte på högre höjd som i södra högländerna, Usambarabergen eller Kilimanjaro, eller där det är för torrt. Det kom troligen till Arusha på 90-talet och nu finns det gott om Ashoka där.

Ashoka verkar huvudsakligen finnas utefter kusten och en bit inåt landet, exempelvis Kibaha.

I Kenya är det väldigt spritt i kuststäderna och finns i samhällena utefter vägen från Mombasa till Nairobi åtminstone till Voi, liksom utefter vägen från Voi mot Moshi.

Trots att jag frågat många har jag inte lyckats kartlägga hur spritt trädet är inåt landet och tar gärna emot observationer från Habaris läsekrets. Detsamma gäller upplysningar om hur, av vem och när det togs till Östafrika.

Text o foto: Lars Asker

Bladen är ca 5 x 20 cm. De växlar från kopparbrunt för att bli blekgröna och slutligen mörkgröna. De blekgröna blommorna växer i små anspråkslösa klasar som bara varar några veckor.

Ashokaträd planteras ofta utefter murar. Boganvilla i olika färger är sedan länge vanligt att låta klänga på murar.